

## № 3 წიგნი მესამე.

### ს ა უ ბ ა რ ი

მისთვის, თუ როგორ უნდა ილოცოს კაცმა მინდორში მუშაობის დროს (\*).

როგორც ხორციელნი დედანი თქუძნნი გგზავნიან რა მინდორში სამუშაოდ, მოგიმზადებენ ჭ გაცატანებენ თან საჭმელს პურსა, სანთავაკსა და სხუასა, ეგრეთცა სუფიერი დედა თქუძნი—ეკლესიის ყოველთჳს ზრუნავს თქუძნთჳს, რომ მოგცეთ და გიდეც გაძლევსთ მინდორში იმავე სუფიერსა საჭმელსა, რომლითაც იზრდებით და აღივსებით, რომდესაც სდგენართ თქუძნ მის წმიდა ტაძარში.

ახლა მკითხეთ, ძმანო ქრისტიანენო! თუ, რომდესაც ვართ მინდორში და მთელ დღეს ვმუშაობთ, როგორ უნდა ვილოცოთ ქრისტიანურად და ეკლესიურად?

მოგიგებთ, პირველად: თუთოეულმან თქუძნგანმან, განსაკუთრებით წიგნის უცოდინარო კაცთა, რომელთაცა არ იციან სამღუთო წიგნება, უნდა უეჭველად განიხიერად და მტკიცედ იცოდეს ზეპირად: ლოცუჳ უფლისა — მამაო ჩუძნო რომელი ხარ ცათა შანა; ანგეფოსისა ხარება ღუთისამ მობელისა და ყოვლადმეწყალისა მთარველისა ჩუძნისადმი: ღუთის მშობელო ქალწულო გიხაროდუნ; და აღსარება მართლმადიდებელისა სარწმუნოებისა: მრწამს ერთი ღმერთი მამა. . . რომ უეჭველად უნდა ვიცოდეთ ესე ლოცუები, ამას თუთ დედა ჩუძნი — ეკლესიის გვიბ-

(\*) თქმულარს ერთს კვირა დღესა ქუძუის წმ. მთავარანგელოზის ეკლესიისაში, 1866 წ.



რძანებს: ჭშკენის ყოკლად-საჭიროდ, ამბობს იგი, რომ ყოველმა ჭსასკმა და სქესმა კაცისაჲ იცოდეს ლოცულები: მამათ ჩუწნო; ღმთის-მშობელთ ქაღწულთ; და მრწამს ერთი ღმერთი, და ესენი უნდა წაიკითხოს დღეში რავდენჯერმე.

მეორედ მოგიგებთ: ესე წმიდა ლოცუანი, ესე იგი, მამათ ჩუწნო, ანგელთისა ხარება ღმთის-მშობელისადმი და აღსარება სარწმუნოებისა დღეში საჯმერ მანც, თუთვეულმა თქუწნგანმა ენდ უგუკლად წაიკითხოს ანუ მოისმინოს: დილით, შუადღისას და საღამოთი. მაგალითებრ, დილით უნდა აღდგეს ძილისაგან, დაიბანოს შირი, ზირჯვარი გამოისახოს და დადგეს აღმოსავლეთისაკენ, ანუ თუ არს ახლო სადმე ეკლესიისაკენ, და წარმოიდგინოს ისე, რომ ვითომც ეკლესიაში სდგებართ, წინაშე საკურთხეველისა უფლისა ჭ ლოცოთ ესე სამჯერ: სახელითა მამისათა, და ძისათა, და სულისა წმიდისათა, ამინ; შემდეგ მამათ ჩუწნო: ბოლომდინ, შემდეგ მრწამსი, — ბოლომდინ-და ცხოვრებასა მერმისა მის საუკუნესასა ამინ. ამას კიდევ დაუმატეთ ლოცუა ანგელთისა მცუწლისა, თუბცა ესე მოკლედ: წმიდათ ანგელთთ ღმთისათ, მთარველთ ჩემთ, ეკედრე ღმერთისა ჩემთჲს; კიდევ ამასაც ნუ დაივიწყებთ, რომ, რომლის სახელი წმიდისა შენ გძევს, მაგალითებრ ანდრია თუ გქვიან, მაშინ ჭსთქვი: ღირსო მამათ ანდრია ეკედრე ღმერთისა ჩემთჲს; თუ იოანე, მაშინ ჭსთქვი: ღირსო მამათ იოანე, ეკედრე ღმერთისა ჩემთჲს, და სხუანი.

მესამედ მოგიგებთ: უნდა წაიკითხოთ ყოველი ლოცუა ეკლესიის კანონისამებრ და ქრისტიანურის სინიღისისამებრ, არა ჩქარად, დაუნარკლად, მღაბლითა და შემუსკრილისა გულითა, წყნარად, გონივრულად და ყურად-ღებით, და არა ენა-ბოროტიკ და გონება მიხდილ. ენამან შენმან უნდა გამოსთქუას თუთვეული სიტუა ლოცვისა, რომ გორც წმიდა წიგნებშია ჭსწერიას, გონებამან შენმან იფიქროს მარტო ის, რასაც ენა შენი კითხულაბს, და ნუ სხუასა რასამე იფიქრებს. გულმან შენმან მტკიცეთ დაინერგოს კულად იგივე და ბოლოს განზრახუაცა შენი იყოს მხოლოდ ერთ ლდენ, რომ რასაც საქმეზედ



დადგე, იგი ყოველთვის იყოს სათნოდ ღმერთისა. რადესაც ჭკითხულობ  
ყოველსა ღმრთისა, გამოისახე სიმის თითითა ჭრისი გულზედ კე-  
თილ-მოწიწებითა, ჭკიენ მუხლთ მოდრეკა დედამიწაზედ და მცირე მე-  
ტანიას გულს-მოდგინებითა, ვისაც რა შეუძლიან და რა დროება აქუს.

შეუძლიან, რომ თვთოეულმა ჩუწნგანმა ილოცოს და წაიკით-  
ხოს ღმრთები საკუთრად და განმარტობით; მაგრამ შეიძლება, რომ  
ესე წმიდა საქმე აღასრულოს რადუნთამე შეკრებულთა კაცთა ერთსა  
ადგილსა. თქუწნ ჩუწრულებისამებრ მუშაობთ ხან ერთათ — მთელის სახ-  
ლობითა, და ხან და ხან ერთათ შეიკრიბებით რადუნთამე სახლობანი.  
და აჭა შეიკრიბებით მოცლილ დროსა და დასდევით ერთათ ღმრთი-  
ზედ ერთი თქუწნგანი წაიკითხავს და ილოცავს, ხოლო სხუანი ის-  
მენენ ყურად-ღებითა ჭკედრებისან. მაშინ ეგრეთი თვთოეული შეკრე-  
ბილება თქუწნი იქმნება არა სხუა, გარნა ჰატარა მინდვრის, ეს-  
რეთ ვჭსთქუათ, ეკვლესიას უფლისა იესო ქრისტესი, და თვთ უფა-  
ლი იქმნება მაშინ თქუწნ შორის, როგორც თვთ ბრძანებს: სადაცა  
იუჟინენ შეკრებულ არი ანუ სამი სახელისა ჩემისათვის, მუნ მე მათ  
შორის (მათ. 18 მუნ. 20). რჭ მეგობარნო ჩემნო! ეს როგორც კა-  
რგი იქმნება, უკეთუ დილით, შუადღისა და საღამოთი, კეთილნი სა-  
ლხნი მინდურისანი, სხუა და სხუა ადგილისანი, შეიკრიბებიან ერთათ,  
და მშვიდობით უფლისა მიერ ილოცვენ. არა თუ ღმერთისათვის იქმნება  
ესე სასიამოვნო, არამედ ხალხისათვისაც სახუგეშო იქმნება, რომ ნახ-  
ვენ ამისთანა კეთილ-მსახურებასა და ჭკეშმარტ-ქრისტისანურ შეკრე-  
ბულებისა ერთ-სულობის და საზოგადო ღმრთისათვის.

გარნა, მართლ-მადიდებელნო ქრისტისანენო! ეს კიდევ ცოტასა,  
მხოლოდ მარტო დილით, შუადღის და საღამოთი ვილოცოთ, უნდა  
წინათ მუშაობისა და შემდეგ მუშაობისაც ვილოცოთ; რამეთუ ჭერ-  
არს ღმრთიზედ თვთ მუშაობის დროსაცა, ამაზედ წმიდა მოციქული  
გვამცნებს: დაუცხრომელად ილოცევდით (1 თესაღ. თ. 5. მუნ. 17).

აქ, რასაკვირველია, თქუწნ მკითხავთ: თუ როგორ შეიძლება,  
რომ მუშაობის დროს ვილოცოთ, ანდაზისამებრ: „არაი საქმე ერთ



ხელში არ დაიჭირება“. უკეთუ უოკელთჳს ვილოცოთ, როდისღა ვი-  
მუშავოთ? . . .

გამიგონეთ, ძმანო, როდესაც მუშაობთ, მაშინ თქვენ ჩუმათ  
ხართ თუ არა? არა. მაშ რას აკეთებთ? მაშინ თქვენ ჩამოაგდებთ  
ლაშარაკსა, იტყვიან უბრალო სიტყვებთა, ანუ იმღერებთ ღმთის-სუსი-  
ამოგნო ლექსებსა; და ხან და ხან იმოდენს ყვირით და ლაშარაკობთ,  
კითხვით უოკელი ქუჩებსა თქვენნი იყოს. უშლისა ეს ლაშარაკი და  
ყვირილი თქვენ მუშაობასა? მუშაობასა არ, უშლის, მარამ სულსა  
ძალიან აწყენს. და ესრეთი უბრალო სიტყვების თქმასა, უფრობესი  
არ იქმნება, ძმანო, რომ მოკლე ლოცვები წარგსთქუათ უოკელ შემთხ-  
ვევის დროს. ამისთანა შემთხვევები მრავალი არის. მაგალითებრ:  
როდესაც ახამ ხარსა ანუ გამბეხსა გუთანში ანუ ურემში, ჭსთქვი შენ-  
თჳს, ანუ ხმა მალლად: უფალო მაკურთხე, მომეც ღმერთო კეთილი  
საათი, (ანუ ჟამი); მიგქუს რა სახალხე მინდოროში ანუ სხუგან, წარ-  
მოსთქვი ხოლმე დრო და დრო გზაზედ: უფალო შემიწყალე, უფა-  
ლო შემიწყალე, უფალო შემიწყალე. ხედავ რა, რომ სამუშაო კარგად  
მიდის, ჭსთქვი: დიდება შენდა უფალო. ხედავ რა ცუდათ არის საქმე,  
ამოიოხრე და ილოცე: დედოფალო ჩემო, უოკლად-წმიდაო ღმთის-  
მშობელო დამიოვარე მე; სათნოლო ღმთისანო ილოცეთ ჩემ-  
თჳს. გრძნობ რა, რომ შენ თაკში მოდის ცუდი თქირი, მაშინვე  
გამოისახე ზირჯუარნი და ჭსთქვი: უფალო იესო ქრისტე, ძეო ღმ-  
თისანო, შემიწყალე მე ცოდვლი; ანგელოსო მცველო ჩემო, დამიოვარე  
მე; მოურჩილებელად შესცოდე რა ჭაზრითა ჭ ანუ თქირითა ჭ ანუ სი-  
ტყვიითა, ამოიოხრე სინანულითა და ჭსთქვი მდაბლითა და შემუსვრი-  
ლითა გულითა: ღმერთო მოწყალე მექმენ მე ცოდვლსა. წაახდინე რა  
საქმე უსახელად, ნუ იშოვოთებ, არამედ უფრობესია ჭსთქუა: ახ, უფა-  
ლო, უფალო, ნუ განმირისხდები მე შემუსვრილსა. მოვიდა რა ვინმე  
შენთანა, ანუ შენ მასთან სტუმრად ანუ შესაწყენად, ჭსთქვი: ღმერთი  
იყოს შენი შემწე, ძმანო. წავა რა ვინმე შენგან, კუჩლად უთხარნი: უფა-  
ლო ღმერთი იყოს შენთან, ანგელოსი მოგზაურობდეს შენთან,



შეგობარა. და შენ წამოხვალ რა სხვისგან, ჰატივი განუცხადე და უთხარი: მადლობელი ვარ, ძმაო, ღმერთა იყოს შენთან; ხოლო შენ გზახედ ხვალ რა, მალ-მალ წარსთქვი ხოლმე: ღმერთო მოწყალე მექმენ მე ცოდვილსა, ღმერთო მოწყალე მექმენ მე ცოდვილსა. სიტყვით, ყოველ შესახვედრ შემთხვევაში განიმეორე: უფალო შემიწყალე; დიდება ღმერთსა ყოვლისათვის; დედაო ღმერთისაო ნუ დამაგდებ მე; ყოვლად-წმიდაო ღმერთის-მშობელო შემეწიე მე.

ძნელაა რა ესრეთი ღოცა? თუთ ხედავთ რამ არა. გიშლითა იგი მუშაობასა? არათუ გიშლით, არამედ გაწკვიათა, და ყოველსა საქმესა თქმუნსა ექმნება კეთილი ზოლო, და იქმნება ეგრეთ, როგორც თქმუნს წმიდა ღოცაში ეკედრებით. გართმეკთა დროსა საჭიროდ მუშაობისათვის? არა; იგი გართმეკთ დროებასა მხოლოდ უბრადო ღაპარაკისასა, გამოუსადეგარი ლექსებისასა, წყენა შემოსილის ჩხუბისა და ტემისასა, ყოვლის ცუდის და საძაგელის საქმისასა. ამისთვის გუჟადად გეტყვით: ელოცეთ, როგორც ბრძანებს წმიდა მარტიული ქრისტესი ჰაკლე. ულოცავთ არასერი არ დაიწყოთ რა, და არა გაათავოთ რა. უბრჯუნარის დაუწერლათა და ღოცვის უოქმელათა, ნუ აიღებთ ტელსა, ნურც რულსა და ნურცა სამგაღსა ხელში; ნუ მიხვალთ ხართან ანუ ცხენთან წასაყუნახად სამუშაოდ; ნუ დაუდებ ურემზედ თივასა, ძნასა და სხუნასა საზაღნესა; ნუ მიიტან ჰირთან ლუგმასა, ნუ დაიხრები ჭახედ ანუ წყაროზედ, ანუ მდინარეზედ წყლის დასაღევათა, ნუ დაჯდები, და ნუ ადგები, სიტყვით ნურას გააკეოებ ულოცავად (\*)

---

(\*) ეს სიტყვები უფრო მან წარმომართქმევინა, რომ ჩუჭნ საქართუშლოს ხალხში არის იმისთანა ცუდნი ქცევანი: მუშაობის დროს თავის დღეში კეთილს არ იტყვიან; გინების, ლანძღვის, და ჩხუბის მეტსა;—მეტადრე თუ ღვინოც მომატებული აქვთ. არა რომლისამე საქმის დაწყების დროზედ ჰირ-ჟუნარს არ დაიწერენ და ღმერთს არ ახსენებენ; წყევლა საზარელის ხმითა—დედაკაცებსა და გინება და ლანძღვა მამაკაცებსა ჰირზედ აკერიათ, და ჩუჭულთებრივი მათი ღაპარაკი



ახლა თქუენ გაიკეთ ზ კიდუც შკიტუეო, რომ იყოთ რა მის-  
დარში და არა ეკლესიაში, შკიდუება ლოცუა ქრისტიანუზად და ეკ-  
გლესიურად. მადლობა უუკაცსა ღმერთისა, ყოვლადწმიდასა მისსა ღე-  
დასა ზ ყოველთა წმიდათა მისთა. ამან.

მღუდელი იოსებ ელიევი.

---

ეს არის. საქონლის გინება—გამჩენით, და საშინლათ ცემა მათი სახრით, და სხუ-  
ნი მრავალნი ღუთისგანმარისხებელნი ჩუჭულებანი და ამაოდ ჰრწმუნებანი ქს-  
ჭირთ ჩუჭუნ საცოდავ გლახკაცებსა. ამ სიტყუების თქმამა ძალიან ყური გაუ-  
თქვიფათ და სინანულში შევიდნენ. შემდეგ ამ სიტყუების ჰთქმისა აღიარეს და  
მითხრეს: რავენათო დამრიგებელი და მასწავლებელი არა ვინ გვეყავსო; ჩუჭუნ  
უმეცარნი და უსწავლენი ხალხნი ვართო; ანდაზი არის: «ქუევრს რას ჩასძახებ, იმას  
ამოგძახებსო». ჩუჭუნი საქმე ისე არისო, რასაც გავიგონებთ და ვისწავლით იმას  
ვამბობთო; თითქმის ჩუჭუნ ცოდუათ არ მიგვაჩნიაო. მამა ჰაპისაგან რაც გავიგო-  
ნია, ის გვისწავლიაო. «ბევრი მღუდლები გვეყოლია, მაგრამ ეგენი მათ არ უსწავ-  
ლებიათო».



# ს ი ტ ე უ ა

ჴეშმარითისა სიუკარულისათჳს თავისა თჳსისა.

«არავინ სადა თავი თჳსი მოიძულოს,  
არამედ ჴზდინ და ჴფუფუნებნ მას.» ეფ. ე. ვ.

თუმცა უფალმან ჩუწნმან იესო ქრისტემან სიუკარულისათჳს ღუთისა და მოუწასთა სთქუა: ამათ ორთა მცნებათა ზედა ყოველი სჯული და წინასწარმეტყველნი დამოკიდებულადიან (მატთ. კბ, ლგ, მ), გარნა ამით არამცთუ გამოიჩინებინ თანამდებობანი ჩუწნნი შესაქებ თავისა თჳსისა, არამედ უმეტეს განემტკიცებინ ჳ ჴეშმარითად განიზოგებინ იგინი. შეიუკარო მოუკასი შენი ვითარცა თავი თჳსი (მუხ. ლთ.). და აწ რადსათჳს არ არის განსაკუთრებით მოცემული მცნება სიუკარულისათჳს თავისა თჳსისა? ამისთჳს რამელ ბუნებითად, არავინ სადა თავი თჳსი მოიძულოს, არამედ ჴზდინ და ჴფუფუნებნ მას. მაძასადამე, უკეთუ ჩუწნ უმცნებოთაც ბუნებითად ვზრუნავთ თავისა თჳსისათჳს, — უსარგებლო არ იქმნება განმარტება ამა საგნისა. რადგან კაცს დროდგან ადამის დაცემისა, მიდრეკილებისა ებრ ბუნებისა თჳსისა ცოდვისადმი, უკანონო და შეუსაბამო ზრუნვა თავისა თჳსისათჳს ხშირად მიაჩნია კეთილად, ამისთჳს საჭიროა ვსცნათ: რასა შინა მდგომარეობს ჴეშმარითი სიუკარული ქრისტეანისა თავისა თჳსისადმი?

„ჩუწნ უნდა გვიუკარდეს თავი თჳსი ღუთისათჳს“, ე. ი. ყოველი ზრუნვა ჩუწნი თავისა თჳსისათჳს უნდა იყოს ჩუწნდა სასარგებლოდ, გარნა ესე სარგებლობა ჩუწნი არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ნებასა ღუთისასა, ანუ სჯულსა მისსა, არამედ იყოს აღსასრულელებლად მცნებათა მისთა და სადიდებულად მისა. რა უნდა გვქონდეს საგნად სიუკარულისა თავისა თჳსისადმი? რადგანაც ბუნება კაცისა შესდგების ორის ნაწილიდგან სულისა და ხორცისაგან, ამისთჳს ჩუწნს სიუკარულისათჳს თავისა თჳსისადმი უნდა გვიუკარდეს თავი თჳსი ღუთისათჳს, ე. ი. ყოველი ზრუნვა ჩუწნი თავისა თჳსისათჳს უნდა იყოს ჩუწნდა სასარგებლოდ, გარნა ესე სარგებლობა ჩუწნი არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ნებასა ღუთისასა, ანუ სჯულსა მისსა, არამედ იყოს აღსასრულელებლად მცნებათა მისთა და სადიდებულად მისა. რა უნდა გვქონდეს საგნად სიუკარულისა თავისა თჳსისადმი? რადგანაც ბუნება კაცისა შესდგების ორის ნაწილიდგან სულისა და ხორცისაგან, ამისთჳს ჩუწნს სიუკარულისათჳს თავისა თჳსისადმი უნდა გვიუკარდეს თავი თჳსი ღუთისათჳს, ე. ი. ყოველი ზრუნვა ჩუწნი თავისა თჳსისათჳს უნდა იყოს ჩუწნდა სასარგებლოდ, გარნა ესე სარგებლობა ჩუწნი არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ნებასა ღუთისასა, ანუ სჯულსა მისსა, არამედ იყოს აღსასრულელებლად მცნებათა მისთა და სადიდებულად მისა.



რულს თავისა თვისსადმი უნდა ჰქონდეს ორგვარი საგანი სული და ხორცი. ვითარნი თანამდებობანი უნდა წარმოსდგებოდენ სიყვარული-საგან თავისა თვისსადმი, შესახებ აღნიშნულთა ნაწილთა კაცობრივის ბუნებისათა? ვინააღვან ჰირველად ღმერთმან შექმნა კაცი ხატად და მსგავსად თვისა და მით ჩიჴსნა მას თვისი დანიშნულება, რომელს, უნდა მისწოდეს იგი აქაურის კეთილის ცხოვრებით, ამისთვის სიყვარული თავისა თვისისა მოითხოვს, რათა უმანკოდ ანუ წმიდათ დაკიცვათ ჩიჴსნ შორის ხატებს და მსგავსებს ღმერთსა და მით აღვასრულეთ ჩიჴსნი დანიშნულება. მისაწდომელად ამ დანიშნულებისა ჩიჴსნისა მოგვანიჭა ჩიჴსნ ღმერთმან რაგორათაც შინაგანნი სულიერნი ცნობანი: გონება, ნება და გული, რომლითაც განკარხევთ კეთილს ბოროტისაგან, ეგრეთვე გარკვეანნი გრძნობანი, რომლითაც ჩიჴსნ შინაგანს გრძნობას დაკამტკიცებთ თვით საქმით. ვითარ უნდა მოვიქცეთ, რათა თვითოეულმან სულიერმან ცნობამან ჩიჴსნმან კეთილად აღასრულოს თვისი დანიშნუ-ლება? ჩიჴსნ თვითოეული მათგანი უნდა დაკაყენეთ წინაშე ღმერთისამიერ ნახვეებს გზაზედ და ვახვეეთ საზღვარნი, რომელთაც ისინი არ უნდა გარდახდენ. სახელდობრ:

გონებით უნდა მოვიზოვებდეთ სწავლას, ჰირველად იესო ქრის-ტეზედ, ვითარცა ჩიჴსნთვის ჯუარ-ცმულზედ (იაკ. ბ. ბ); მისი წმი-და სახელი სიურმიდგანვე უნდა იყოს დანერგული გულთა შინა ჩიჴსნ-თა, ზ გვეჩინდეს ცნობა მასზედ, თუ რას მოითხოვს ჩიჴსნგან წმიდა ნება ღმერთისა, რომელთანაც უნდა შეკათანახმეთ ჩიჴსნი ცხოვრება (ეფ. ე, იზ). ხოლო რადგანაც ნება ღმერთსა კაცისათვის და სხუარცა უოველივე რად-ცა საჭირთ არს მისთვის იზოების საღმრთო წერილში, ამისთვის ის უნდა გვეჩინდეს ჩიჴსნ ხელ-მძღვანელად ცხოვრებასა და მოქმედე-ბასა შინა ჩიჴსნსა. გარდა ამისა, რადგან კაცისათვის, ვითარცა სული-ერისა და ხორციელისა არსებისათვის არ შეიძლება ცხოვრება ამ ქიჴს-ყანაზედ ერთითა სხოლოდ სულიერითა ჰურითა—საღმრთო წერილი-თა, ამისთვის სწავლა სხუათა და მხუათა ბუნებითა საგანთა არა ეწი-ნააღმდეგების ნებასა ღმერთისასა. ამასთანავე უნდა ვსთქვათ, რომელ



კეთილის აწმით სწავლა ბუნებითა საგანთა ანუ ხელისნებათა, თუმცა არ ეწინააღმდეგება სიუწარულს თავისა თვისისაღმი, მაგრამ მაინც პირველ საგნად განათლებისა უნდა იყოს ქრისტიანობრივი სწავლა; ხოლო რაჟცა შეეხება აღნიშნულს საგნებს, ისინი უნდა ვისწავლოთ არათუ მხოლოდ მოსაზრებულად მრავალგვართა ცნობათა სხუა და სხუა საგნებზედ, არამედ იმ ზომით, როგორათაც ცოდნა მათი არის საჭირო და სასარგებლო კეთილ-მოქმედებისათვის. უწინდელ დროს სიტუკისებრ ავგუსტინესა, უბედურად იწოდებოდა იგი, რომელმაც იცოდა ყოველი, ხოლო ღმერთი კი არ იცოდა; წინააღმდეგ ამისა ნეტარად იწოდებოდა იგი, რომელმაც იცოდა ღმერთი, თუმცა მას სხვა ცოდნა არა ჰქონდა. აი რაში უნდა მდგომარეობდეს გონების მოქმედება!

შესახებ ნებისა უნდა ვცდილობდეთ დაუამკვიდროთ იგი განიხილოთ ზედა კეთილ-მოსახურებისათა და მით გასრულებდეთ ნებისა ჩუქნის მოქმედებისას, რომელიც მოითხოვს ჩუქნის სწავლას; ესე არს ნება ღმერთისა სწავლად თქუქნი, და გუჯადა: წმიდა იუვენით ვითარცა მე წმიდა ვარ (ა თესალ. დ, გ. ა პეტრ. ა, ივ, ივ).

რადგანაც განათლება გონებისა და ნებისა ჩუქნისა დაშთების უნაყოფოდ, უკეთუ იგი არ მიიღებს გულათა, რომლითაც გვრწამს სიმახრთლედ (რომ. ი, ი), ამისთვის ჩუქნი უნდა ვზრუნავდეთ გულის განსანათლებულათაც. განათლება გულისა მდგომარეობს მას შინა, რათა ბუნებითი საჭიროებანი მისნი, ესე იგი—გრძნობა ჭეშმარიტებისა, კეთილისა და მშვენიერებისა ჟერჯონად კმაყოფილ-ყოთ თანაშემწეობითა მადლისა სულისა წმიდისათა (ა კორ. თ, კდ), და აღმოგებნათ ჩუქნიში თან-შობილი მიდრეკილება ბოროტისაღმი. ხოლო ბუნებითი გრძნობა სიუწარულისა თავისა თვისისაღმი არ უნდა გარდაემატოს მას, რაჟცა საჭირო არს ჩუქნის სხეულისათვის. ამასთანავე სწავლა სხუა და სხუა ხელისნობისა, ანუ მხატვრობისა, გალობისა, მჭერკმეტეულებისა და სხუათა მრავალთა არ შეამცირებს სიუწარულს თავისა თვისისაღმი, ამისთვის რომელ კეთილ-გონიერულის მათის მოხ-



მარტობით შეგვიძლიან ავკასრულეთ ნება ღმერთისა, ან ეპკლესიის გან-  
შეგნებითა, ან დატკობითა შინაგანთა კეთილთა გულის გრძნობათა  
ჩუქნითა, ანუ ხსუნთა მსგავსთა.

მაგრამ ვხმარობთა ზემო-ხსენებულთა ცნობათა ვითარცა ჯერ  
არს, ანუ ხშირად ვარღვევთ ჩუქნის ნებით ამ გვარს მათს დანიშ-  
ნულებას?

გონება ჩუქნი, ვითარცა დაუძინებელი მოქმედი, რომელიც ცდი-  
ლობს გამოიძიოს მიზეზი ყოველისა ქმნილებისა, ხშირად ვარდებს  
შეცთომასში, წადგანც საკუთარის ბუნებითის თვისებებსაც არა გამოყოფი-  
ლადებს მით, რითაც უნდა დაკმაყოფილდეს თანაშემწეობითა სხუნ-  
თა ცნობათა, არამედ ვარდახდება დანიშნულს საზღურებს. მაგ. კაცს  
თანაშემწეობითა გონებისათა შეუძლიან წარმოადგინოს მრავალნი კი-  
თხუნანი შესახებ ღმერთის არსებისა და სოფლისა ქმნილებისა და სხუნ-  
თა რასაცა ვერ მისწვდება სუსტი გონება მისი, უკეთუ არა  
მიიღოს ხელმძღვანელებად ღმერთებრივი გამოცხადება. მრავალთა ჩუქნ-  
განთა იცინან, თუ რადენნი არიან შთავარდნილნი ამ გუნარს ცთო-  
მილებასში ახლანდელს დროში. ესეკითარნი ზირნი ეწინააღმდეგების  
ნებასა ღმერთისასა და ამტარებენ სიუჭარულს თავისა თვისისადმი არა  
მით, რომელ იგინი, ვითარცა ღმერთის მიერ გონებით დაჯილდოებულ-  
ნი კაცნი, შეუდგებიან უმადლესსა შეცნიერებასა, არამედ მით, რომელ  
წინააღმდეგების სჯულსა ამას ღმერთისასა: უკეთესი იგი შეიკრძალოთ—  
ადიჩიეთ (მუხ. კა). რასაკვირველია, ესეკითარნი ზირნი ცხადად არ-  
ღვევენ მცნებასა სიუჭარულისათვის თავისა თვისისა, ვინაოდგან, განა-  
რისხებენ რა შემოქმედსა თვისსა, მით შთაცვივიან რისხუნასა ქუჭქუ მისსა  
და ითმენენ მრავალ-გუნართა ტანჯუნათა, რომელსაც რომ ეს არ იქმნე-  
ბოდა, უკეთუ მათ ცხადად ეცნათ ღირსება თავისა თვისისა და დანიშ-  
ნულება თვისთა სულიერთა ცნობათა. ამისთვის, მსმენელნო! ესცანიოთ  
რა თუ ვითარნი მნიშვნელობა აქუნს მხოლოდ ერთსა გონებასა თხნი-  
ერ საღმრთოთადას წერილისა შესახებ საგანთა სარწმუნოებისათა, უკე-  
თუ გვიუჭარს თავი თვისი, მტკიცეთ ვირწმუნეთ და ვიპყრათ



ღუთისა-შიერ გამოცხადებულნი ჭეშმარიტებანი და მათინ კერავითარი სწავლა ვერ შეიძლება ჩუქნის მტკიცე სარწმუნოების შეკრევას: ვერც ფილოსოფია, ვერც ასტრონომია, ვერც გეოლოგია და ვერცა რა სხუა.

ხოლო რა უნდა ვსთქვათ შესახებ ნებისა? ისიც არღვევს თვს დანიშნულებას თუ არა? ვინაოდგან ნება, ვითარცა ცნობა სულისა, ცდილობს აღსრულოს იგი, რადაც ეჩუქნება მას კეთილად, — ხოლო რადგან ამისთვის ხელ-მძღვანელობითა ამა ცნობისათა ხშირად ვარღვევთ სიუჭარულს თავისა თვისისადმი. ესე იგი, ნაცულად მის, რათა უთხრათ ჩუქნს თავს: მოიქეც ბოროტისაგან, და ჰქმენ კეთილი (ფსალ. რბ, გ), ჩუქნ უფრო კელტვით პირველსა; ნაცულად მოთმინებისა და მარხვისა, შეუდგებიან მუცლის-მოუჭარებასა, ანუ გემოვნებასა და ნაყოფიერებასა, რომლითაც ზოგნი ჩუქნგანნი უმეტეს ყოვლისა ჭრაცხვენ ხორციელს სიამოვნებას, ასე რომ მათი ღმერთი „მუცელი არს“ (ფილ. გ, კა); ნაცულად სიშვიდისა და დაფარულად კეთილის-მოქმედებისა ზოგნი მისდევენ ამხარტავანებასა, ე. ი. უმეტესად ჭრაცხვენ თვისსა ნიჭსა და უადრესობასა, რომელთაც ამ სახით ჭხდინ თვს კერვად, ხოლო ზოგნი ცდილობენ სახალხოდ გამოაცხადონ თვისი კეთილ-მოქმედება წინააღმდეგ თქმულისა: რაჟამს ჭყოფდე მოწყალებას, ნუ ჭსცნობნ მარცხენე შენი, რასა იქმოდეს მარჯვენე შენი (მატთ. ვ, გ). ნაცულად უხკებისა, შეუდგებიან ანგარებასა და მისთვის უფრო ზრუნვენ, ვიდრე ღუთის სიამოვნებისათვის; ამით ცხადად არღვევენ მცნებასა სიუჭარულისათვის თავისა თვისისა. ვითარცა მოციქული ჰაკლე იტყვის: ანგარება არს კერვთ-მისხურება (კოლ. გ, ე). ხოლო რადგანაც მიზეზი ამ გუჩართა ჩუქნთა მოქმედებათა იქმნება ან ისა, რომ ჩუქნ უცოდინრობისაგამო ნებისა ღუთისა ვერ დაგვიყენებია ჩუქნი თავი კეთილს გზასედ, ანუ ისა, რომ თუმცა ვიცით, მაგრამ არ გვინდა აღსრულება ნებისა მისისა: ამისთვის, უკეთუ ეს წარმოსდგება პირველის მიზეზიდგან, უნდა ვეცადნეთ ვსცნოთ ნება ღუთისა საღმერთო წერილით; ხოლო უკეთუ მეორისგან, ე. ი. თუ არ გვინდა აღსრულება ნებისა მისისა, მაშინ ჩუქნ ვსცდებით და



ვარდგვევთ მცნებასა სიუჭარულისათჳს თავისა თჳსისა. მაშასადამე სი-  
უჭარულისაგამო თავისა თჳსისა უნდა აღვასრულოთ ღუთისამიერ გა-  
რდამოცემულნი ჩუჭნთჳს მცნებანი არა ისრუ, ვითარცა ჩუჭნ გესურს,  
არამედ ვითარცა ჭნებაჳს შემოქმედსა ჩუჭნსა. დავამკვიდრებთ რა ჩუჭნს  
ნებას ამ გუჯარს კეთილს საქმეებზედ, ამით დავამტკიცებთ ჭეშმარიტ-  
სა სიუჭარულსა თავისა თჳსისასა.

რადა უნდა ვსთქვათ შესახებ გულისა? მსგავსად გონებისა და  
ნებისა, გულიცა მოქმედებს სჯულის წინააღმდეგად როდესაც ვასრუ-  
ლებთ ბოროტთა განზრახვათა ჩუჭნთა, ამისთჳს ჩუჭნც ყოვლის ღო-  
ნის ძიებით უნდა ვცდილობდეთ განშორებას ყოვლის ბოროტის გრ-  
ძნობისაგან და ვლაღაღებდეთ ღუთისამიმართ წინასწარმეტყველის  
დავითისაებრ: გული წმიდა დაბადე ჩემთანა, ღმერთო, და სული წრ-  
ფელი განმიახლე გუჯარს ჩემსა (ფსალ. 6, 10).

მაგრამ რადგანაც გარდა სულისა და მისაა ცნობათა, კაცს აქუჲს  
მეორე ნაწილიცა — სხული, ამისთჳს თანამდებობა სიუჭარულისა თა-  
ვისა თჳსისადმი საზოგადოთ და კერძოდ შესახებ სხულისა ჩუჭნი-  
სა მოითხოვს ზრუნვასა ჩუჭნსა მისის სიცოცხლისა და სიმრთელისა,  
სასმელისა, საჭმელისა, სამოსლისა და მრავალთა სხუათა გარეგანთა  
კეთილთა მისთათჳს. გარნა ჩუჭნ უნდა ვზრუნავდეთ და ვსცდილობ-  
დეთ მათის მოპოებისათჳს მხოლოდ ზომიერად, რადცა არის საჭი-  
რო დასაკმაყოფილებლად ხსენებულთა და სხუათა ბუნებითთა ჩუჭნთა  
მოთხოვნილებათა. მაგრამ ჩუჭნი ზრუნვა თავისა თჳსისათჳს გარდა-  
ხდება სჯულთა კანონთა და ამით ირდგვევს სიუჭარული თავისა  
თჳსისადმი. ჩუჭნ უნდა ვზრუნავდეთ სიცოცხლისა და სიმრთელისა-  
თჳს თავისა თჳსისა, მაგრამ ნაცუღლად აღსრულებისა ამ თანამდებობი-  
სა მრავალნი, როგორათაც ზემოთ ვსთქვით, განუსჯელად მიეცემიან  
ნაყროკნებასა, სიმთჳრალესა და მრავალთა სხუათა ბიწიერებათა, რო-  
მელნიც მსწრათელ, ანუ უდროოდ მოაუძღურებენ და მოაკუდინებენცა  
სხულის ძალთა. ეს არის თავის-მეჭუელობა, ერთი მომაკუდინებელ-  
თა ცოდვათაგანი. რა მიზეზიც უნდა ჭქონდეს ამ ცოდუას ყოველთჳს



სჯულის წინააღმდეგია და დამარტყვეული სიუწარულისა თავისა თვისისადმი. კაცს ვერ გაამართლებს თავის სიკეთეში ქრისტიანური უბედურება, ამისთვის რომელ მას უნდა ჰქონდეს მტკიცე სასოება ღმერთზედ, რომელსაც მხოლოდ შეუძლიან გამოხსნას კაცისა ამ გუარის უბედურებისაგან. ვითარცა სიუწარული მოეთხოვება იმ გუარს კაცს, რომელიც იმოკლებს ღმერთის სიბრძნით განსაზღვრულს ცხოვრებას. არა მსმენელნო! ჩუქნი გასაფრთხილებლად ამისთანა ცოდვისაგან გვაქვს ქრისტიანობრივი სწავლა, რომელიც გვაჩვენებს ჭეშმარიტსა გზასა, მიმუჭანებელსა ღმერთისადმი და საუკუნო სასუფიქელისადმი. ჩუქნის მხრით მხოლოდ ის არის საჭირო, რომ მტკიცედ ვიპყროთ ქრისტიანობრივი სწავლა და მაშინ თვით თავით თვისით მოვლებს ბოლო ყოველგვარს წინააღმდეგ საქმეს, და თავის-მკუჭელობასაცა.

რადგან თანამდებობასთან შესახებ სიტყვებისა და სიმართლისა ჩუქნისა აქნისთ დაახლოვებითი კავშირი სასძელს, საჭმელს, საცმელს და სხუათა მრავალთა, რომელთა გარდა არ შეიძლება ხორციელი ცხოვრება, ამისთვის შესახებ მათსაცა უნდა ვიხმაროთ ჯეროვანი ზომიერება ჭ მადლობა. ყოველნივე აღნიშნულნი საჭიროებანი ჩუქნის სიტყვებისათვის უნდა მივიღოთ ჩუქნი, ვითარცა ნიჭნი სახიერებისა ღმერთისანი, რომელმაც მომცის ჩუქნი ყოველნივე მდიდრად საშუალებად (ა ტიმ. ვ. ის), ჭ ვითარცა სახსარნი მოპოებისათვის ზეციურის სასუფიქელისა. მას უნდა ვმადლობდეთ, ვითარცა ჩუქნის უხვად მოწყალებს და აღმზღელს. ამ თანამდებობას დასდებს მოციქული პავლე ყოველს ეკლესიის შვილს: გინათუ ჰსჭამდეთ, გინათუ ჰსმიდეთ, გინათუ რასაცა იქიდეთ ყოველსავე სადიდებელად ღმერთისა იქიდეთ (ა, კორ. ი, ლა). მაგრამ სად არის გაგონება, სად არის სიუწარული ღმერთისა და თავისა თვისისა. ნაცულად მოთმინებისა და ზომიერად ცხოვრებისა მრავალნი მიეცემიან ნაყრთვინებსა და სიმთრეალესა, წინააღმდეგ თქმულისა: ნუ უკუჭ დამძიმდენ გულნი თქუქნისი შუბითა და მთვრალობითა და ზრუნვითა ამის სოფლისათა (ლუკ. კა, ლდ; ეფ ე, ის). ნაცულად სიმშვიდისა ტანთ ჩაცმაში შეიძლება თავთა თვისთა, ანუ



აქრობთ ანუ მარჯარიტით ანუ სამოსლით დიდ-ფასისათ (ა ტიმ. ბ, თ). ნაცულებად ზეციურთა საუნჯეთა შეიძენენ ქრისტეანიურს: სიმდიდრეს, დიდებას და პატივს. ამათ არს კაცისათვის ესე ყოველი, ვინა-დგან უკანასკნელი მათი დანიშნულება არის სიკუდილი, რომლისა შემდეგ განქრება ყოველი ძალი მათი და მნიშვნელობა. ჭეშმარიტად იტყუების მოციქული: ნუ გიუწართ სოფელი ესე, ნუცადა რაჲ არს სოფლისა ამის, უკეთუ ვისმე უკავრდეს სოფელი ესე, არა არს სიუ-წარული მამისა მისთანა; რამეთუ ყოველივე სოფელსა შინა ესე არს: გულის-თქმა ხორცთა, და გულის-თქმა თვალთა, და სილაღე ამის ცხოვრებისა (ა იოან. ბ, ე. ივ). მაშასადამე ჩუქნ უნდა ვცდილობ-დეთ არა დროებითი დიდების შეძინებისთვის, არამედ მისთვის, რაჲ-ცა შეადგენს საუკუნო კეთილებასა კაცისასა. უკეთუ აღვასრულებთ ამას, ე. ი. უკეთუ ჩუქნ ვეცდებით, რათა ყოველი ძალი ჩუქნი — სუ-ლიერი და ხორცაელი მოკისმაროთ მოსაზრებულად ქრისტეანიურის ჭეშ-მარიტის კეთილ-დღეობისა, და საუკუნო-დღესა ცხოვრებისა, მაშინ ჩუქნ დაკამტკიცებთ ჭეშმარიტსა სიუწარულსა თავისა თვისისადმი და აღვა-სრულებთ ზემოაღნიშნულთა მოციქულის სიტყუებთა: არა ვინ სადა თავი თვისი მოიძულის, არამედ ჭეშმარიტად ჭირდინ და ჭიუფუნებნ მას, ამინ.

ნიკოლოზ მთვარელი.



## შ ე ს ხ მ ა,

თქმული მაღალ-ყოვლად უსამღუღლოესისა ეკსეკისადმი ანხიების-  
გობისის, საქართუჭლას ექსარხისისა, უამსა შებრძანებისა მისისასა  
სამთავისის სობორისა შინა 30 ივნისს 1867 წელსა.

მაღალ-ყოვლად-უსამღუღლოესო მეუფეო!

შედგომილ-ხარ რა კუჭლთა უკანასკნელისა ექუსთა იერარხთაგა-  
ნისათა წინამოადგილეთა შენთასა, რომელნი ერთი შემდგომ მეორისა  
შეშვიდრე ექმნეს ივერისა საზატრიაჩხოსა საუდაჩსა, შენ, საშუალ  
ბერეულთა თანამდებობათა ჭ მოსაქმეობათა, გულსმოდგინედ ეძიებ ჭ  
ჭებობ შეძლებასა ხილუად ტაძრისა ამის ჭ იხილაგ მას მარადის  
კეთილ-მსახურებითითა განზრახვითა შით, რათა საზომისაებრ შეძლებისა  
არსებად მოიუჭანო სამარადისო მზრუნველობა შენა კეთილ-შუჭნიე-  
რებისათვს ძუჭლასა ამის საგანისა, რომელიცა, განმავალობასა შინა  
ათ-სამეტთა საუკუნეთა, დაიტევდა თვს შორის კათედრასა სამთავისისა  
მღუღლოთ-მთავართასა, - მზრუნველობა, გამოსახული აწინდელსა კე-  
თილ-სახილველსა მდგომარეობასა შინა მისსა.

მოხუჯალ-რა განზრახვითა შით, შენ ყოველგზის მოგაქუს თვს-  
თანა სიხარული იგი, მხიარულება იგი, დღესასწაულება იგი, რომე-  
ლნი განჭკურვნენ სამწესოსა შორის ამა ტაძრისასა ნახევარ საუკუნე-  
დსა ურვასა, რომელსა შეაყენა იგი შთამოუჭანებამან ამა ტაძრ-  
ისამან ხარისხსა ზედა სამრევლოდსა ეკკლესიისასა.

მოკედ უკუჭ, სახიერო მწუემსთ-მთავარო! აღსრულებად უსის-  
ხლოდსა მსხუჭრზლისა შეწირვისა ტაძარსა შინა, რომელი დღესასწა-



უღობით მოეღის სმენად კედელთა შორის თვსთა ხმასა წმიდისა  
 კედლებისა შენისასა, რომელი შთასხავს გრძნობათა შინა ქრისტიანუ-  
 თასა მარადის ჭ ყოველგან მას ღრმას: კეთილმორწილებისა ღმობი-  
 ერებისა, რომელსაც შთანერგავს გუფთა შინა მათთა სამღთომორქი-  
 დება მღუდელთმთავრისა, რომელსა კელ ეწითა მოპოება საზოგადო-  
 დასა სიუკარულისა, საზოგადოდას ერთგულობისა სიტყვიერსა სამწ-  
 ყოსასა შორის თვსთა. ამინ.

სამთავრის მღუდელი თელიმონ კ ა რ ბ ე ლ ო კ ი .

სწავლა წმიდისა და ნეტარისა მამისა ჩუჭნისა იოანე ოქროპირისა ოთხშაბთ-ვა-  
 რასკევისათვის.

ძმანო საუკარელნო! ისმინეთ მტნება ესე, რომელთა გამტნებ თქუჭნ,  
 რამეთუ რომელმან შერიათ ოთხშაბათი ჭ ზარასკევი, უკეთუ ხსნილი  
 არ იყოს, ანუ დღესასწაული, განუჩებულ არს ქრისტიანობისაგან:  
 ვინაიდაც დღესა ოთხშაბათსა განიზრახსა ღმერთმან დაბადებისათვის  
 კაცისა, ჭ დღესა ზარასკევისა დაჭბადა ადამ. დღესა ოთხშაბათსა შეუდ-  
 გა ეშმაკი გველსა ჭ გველი ევასა; დღესა ზარასკევისა ჭსტთა ევა და  
 ატოუნა ადამიცი და ჭამეს ნაყოფი და გამოვარდეს სამოთხით. დღე-  
 სა ოთხშაბათსა განსტა იუდამ ქრისტი, დღესა ზარასკევისა ჭუარს-უცვა  
 ქრისტი. რომელმანცა ოთხშაბათი შერიათ, იუდასთან დაისაჯოს, და  
 რომელმან ზარასკევი შერიათ, კაიათან, ანას და ზილატესთან დაისა-  
 ჯოს. რომელმან დაუჭირებლად აღმოუშვას საშინელი სიტყუა ვინე-  
 ბისა ზირისა მისისაგან და უარ-ყოს ღმერთი წინაშე კაცთა, იგი უარ-  
 ყოს ღმერთმან წინაშე ანგელოსთა მისთა. არა შეენდობიან ცოდუნი  
 უარის მყოფელსა და ზირით მაგინებელსა, არამედ ტეტხლსა შინა უმ-  
 რეტსა და სასჯელსა საუკუნესა მიეტეს, რომელი განმსადებულ არს  
 ეშმაკისათვის და ანგელოსთა მისთა. ვაჲ უსჯულთა, ვაჲ მემთუჩა-  
 ლეთა, ვაჲ მძრახვთა, ვაჲ ენის მქსოველთა, ვაჲ ამპარტაკანთა, ვაჲ  
 მაგინებელთა, ვაჲ მტერსა ხუცისასა, ვაჲ ხუცესსა მემთუჩალესა, მე-



შეოთესა, გულ-მწერალსა ჭ ამხარტავანსა, — ვაჲ სიძვის მოყვარეთა, ვაჲ შემრუშეთა, ვაჲ ამხარტავანთა. — ვაჲ მათ, რომელთა თჳსთა მშობელთა ჰატვი არ დასდეს, — ვაჲ ვახშის ამღებელთა; უმჯობეს იყო, თუმცა დედასა გველი ეშობა და არა შვილი — ვახშის ამღებელი, — ვაჲ ვინც თვიცოს, ანუ აფიცოს, რამეთუ სოფელი წარმავალი არს, — ვაჲ ვინც სსწორსა და სწყაოსა დააკლოს, რამეთუ გვიბრძანებს ღმერთი, რამეთუ მოგეტ თქუწნ ექუწნი დღე შრომისა და ერთი დღე განსვენებისა და ლოცვისა.

რუს. ისაკ იორდანოვი.

ახარება წმიდის დავით გარეჯის უდაბნოსა.

ჩინა-სა წელსა თვესა ივლისის იმ-სა დღესა, უამსა მწუხრისასა, მოიწივნეს უსჯულანი ლეკნი უდაბნოსა წმიდისა დავითისასა, გარეჯად წოდებულსა, თავსა უაჩაიისასა, რათამცა წარტყუწნონ იგი ჭ კითარცა მოვიდნენ, იხილეს უღმრთოთა მათ, რომელ არა აქუწდათ ღირსთა მამათა სჭურველი; მაშინ იქმნა სწადელი მათ უღმრთოთა. მაშინ ეწუწენ და შეიპყრნეს რამელნიმე მათგანნი, და რომელნიმე ივლტოდნენ არა თუ მონაზონნი, არამედ მოჩილნი და შეიპყრეს ღირსნი მამანი, და იქმნა დენა და ღვრა სისხლისა, და წარწემედა ცხოვართა, რომელთაცა არა ჭყუწნდათ დროსა მას მწყემსი და არცა მცუწლნი, რათამცა დაცულ ქზნილ-იუწენ და არა წარტყუწნილ. იქმნესე მსგავსად წინაჰართა მამათა, რომელნი დაიკლნეს მათვე უსჯულთა ლეკთავან, წინამძღვრობასა ონოფრისასა, და მოკლეს სანატრელი შაო, გაბრიელ, და დავით და მწირ-მონაზონნი ხუთნი. მსგავსადვე ამისა აწცა იძია შური ბოროტმან მან ეშმაკმან, და მოაწივა განსაცდელი უძვირეს ჰირველისა, და იქმნა ასჰარეზობა ფრიადი, და მოკლეს სანატრელი მღუღელმონაზონი გეონტი, კაცი თვილოსოფოსი, განთქმული ყოველთა შორის სრული ჰგალობელი, იყო სანატრელი იგი მღებარე სარტყელსა ზედა უძღური, და მოხუცი ფრიად.



და არა ძალედვა, არამედ დაითხია სისხლი მისი ვითარცა სისხლი ლტოლ-  
ვილის ზაქარიასი ძისა ბარუქისა რომელი მოიკლა საკურთხეველსა შინა;  
ეგრეთვე შეიპყრეს მამა მღვდელმონაზონი სერაპიონ, დაუხეთქნეს მახვი-  
ლითა ორპირითა თავი, და გარდამოსწკეთდა სისხლი ვითარცა ლუ-  
ჩი ნაპრაღისა და იღებებოდა სპეტაკი თმა თავისა, და წვერი მისი  
და იქსობოდა პოეტური შეწამული მისთვის: კვალად შეიპყრნეს მწი-  
მონაზონი გერმანე, და ბესარიონ და მოკლნეს იგინი. კრალად მოკ-  
ლეს სანატრელი მიხაილი ქართველთა, რომელმან დუმილით ჭ თრი-  
ადი მოჩილებითა აღასრულა ცხოვრება თვისი, კრალად მოკლეს მო-  
ჩილი ოთარ საბერო ელიოზოვი; კრალად მოკლეს სვიმონ მოსწავ-  
ლე ლომიძე, და დაითხია სისხლი იმათი, და განაკრცო პირი მიწა-  
მან ვითარცა მწუგრვალმან და შესვა ვითარცა მწუგრვალმან და ძველ-  
თაგან ჩვეულმან და შემდგომ ამათსა წარიუჭანეს ტუჩებდ მღვდელ  
მონაზონი მაკარი და ისაკი, და იეროდიაკონი სერგი, მოსწავლე  
მიხაილ დოღმაზოვი, და ვასილ ქისიყელი, და დაშთა მოსწავლე  
დავით დოღმაზოვი, რომელიც არს დღეს მუნ უდაბნოსა შინა მღვ-  
დელმონაზონი; ესე გადარჩა აღმოკვეთილსა კლდესა ქვეშე, და ორ-  
ნი მოსწავლენი ივლტოდეს, და გადარჩნენ მშვიდობით, რომელ დღე-  
საც ცოცხალ არიან, ერთი ქვემო ხანდაკის მღვდელი ალექსი ყანდა-  
რელი და ჭუკა დაღმაშვილი ნათლის მცემელსა შინა მივიდნენ და მი-  
უთხრეს ამბავი ესე.

ღ ოდესაც მოაოხრეს ყოველივე, დაღეწეს წმიდანი ხატნი, ოქრო  
ღ ვეცხლი განძარცვეს ჭ წმიდანი სახარებანი, და წმიდანი ტრავპენი, ჭ  
შესამოსელნი, ძვირ ძვირფასნი; ესე ყოველნი იავარ ევეს და არა-  
ვითარი რაიმე უტევეს, გარნა წმიდის დავითის სათლავის ეკლესიას  
ვერ ჭპოეს ჭ დაშთა უვნებელად; ხოლო სხუა არა რაიმე უტევეს, და  
იყო ბნელი ღამე ჭ წარვიდნენ ტყვეებითურთ, შვიდნი მოსწვიდნეს,  
და შვიდნი წარიუჭანეს; იგინი იუჭენ ცხენით, ხოლო ტყვენი თერ-  
ხით მიჭყუანდათ; ოდესაც მივიდნენ თვისსა საბანაკოსა აღაგსა ყარა-  
იად წოდებულსა, და დაბანაკებულ იქმნენ უსჯულთანი იგი ლეკნი, იყო



ღამეს მას დიდი საკვირველი და განსაცვიფრებელი ჩვენება, რომეთუ  
გარდამოხდა ნათელი უდაბნოსა მას და განათლდა უკუნი ბნელი, და  
იქმნა ხალვა ამა ნათლისა სოფლებთაგანაც, და ვითარცა იხილა დაკით  
მოსწავლემან კლდის აღმოკვეთილიდგან, რომელი იყო დამალულ, სი-  
ნათლუ დიდი, ესრეთ გონებდა ვითარმედ აღანთეს სანთელიო, და შე-  
ძაებენ მე და დამალულთა სხუათაცაო შეშინდა ფრიად, და მასვე ეს-  
მოდა ხმა მამა სერაპიონისა, რომელი იყო ფრიად დაჭრილი და გუ-  
ნესოდა, და ოდესაც დასცხრა სანატრელი სერაპიონ და მიიძინა სა-  
კუნო ძალითა, მაშინ ჩაქრა ნათელი იგი, და იქმნა ბნელი. და მას  
ჟამსა იუჟინს უსჯულონი ლეკნი შემოხსენებულს ადგილს, ხეკსა ყარაი-  
ისასა დადგომილნი, და ვითარცა იხილეს ნათელი იგი, იტყოდეს  
ვითარმედ ჩუწნთვს იყოო, რომეთუ განგუწმარჯვარო, და იგინი იწკე-  
ბიან ცეცხლითა, რომელნიც მოკაკუდინეთო, და ტუწმთა ულოცავდენ  
ლეკნი და ვტყოდენ, თქუწნ განგარინეთო მშვიდობით, გარნა იგინი  
არა რას მიუკებდენ, და ფრიად სტიროდენ და იცემდენ შეკრდესა და  
იტყოდენ: ვაჲ უბადრუკოთა თაკოთ ჩუწნთა, რაისათვს ჩუწნცა არა მი-  
ვიდეთ მათთანა ალსარული რომელ ვიქმნებოდით, ჩუწნცა შვილნი სა-  
სუფეკველისანი. მაშინ წარვიდნენ და წარიუჟანეს იგინი და ნათელი  
იგი იხილეს ყოველთა მკვიდრთა ქართლისა, და კახეთისათა, რომელ-  
ნი იუჟინს კელად, და მოგზაურ და აწცა ბევრნი მიხილავს, რომელნი  
იტყოდენ ხილუასა მას საკვირველსა. ამისა შემდგომად სხუანი, რომელნი  
ლტოლვილ იუჟინს უწინარეს შემოსვლისა უსჯულთა მათ, მივიდნენ  
უდაბნოსა მას იოანე ნათლისმცემლისასა, და მათ მიუთხრეს და გა-  
მაგრდნენ იგინი და მიერ წარვიდეს და მიუთხრეს სოფლად მყოფსა  
არხიმანდრიტს იოანეს ავალოვს განსაცდელი იგი; და ვითარცა ესმა  
წინამძღუარსა და სხუათა მკვიდრთა სოფლისათა, იქმნა მიმო ურთი-  
ერთარს ზახილი, ტირილი და გაება ყოველთა მსმენელთა მიმართ.  
ოდეს მივიდა არხიმანდრიტი და იხილა ბაკი იგი ცხოვართა თვსთა  
აოხრებული და ცხოვარნი რომელნიმე მომწყდარნი, რომელნიმე წარ-  
უჟანებულნი და რომელნიმე განბნეულნი მკელთაგან, სტიროდა ფრი-



ად სტიროდეს, ეგრეთვე არხიმანდრიტი იოანე კორკასი, და მონა-  
ზონნი იოანე ნათლისმცემლის მონასტრის, და კრებულნი, და დაი-  
ფხვრიდენ თმათა თავისა მათისათა: და აღიღეს სანატრელნი გუამნი  
და შემურეს და დაუღეს სამარხელსა მამათა ჩუქნთა წინა-პარ ყო-  
ფილთა ამა უდაბნოსა შინა, ეკლესიასა თანა ღირსის დაკითხისა  
გარეთ პირის პირ სსსაფლასა მისსა შვიდნი იგი ერთად, და არიან  
მომლოდნელნი მოხსენებისა და მოუღიან მომკაღსა უფალსა იესოს,  
და იქმნება მათინ წინაშე მისსა მოხსენება მომხსენებელთაცა მათთა.

მეორედ წახდენა უდაბნოსი დაკით გარესჴისა, ჩეს-სა წელსა  
ა-სა ოკდომბერსა. მოვიდნენ ბოროტნი ლეკნი და იავარყუქს უდა-  
ბნო; მაშინლა პოკეს სსსაფლას ეკლესიის კარი სადაცა დამარხულ  
არს წმიდა დაკითი და განტეხეს კარი მისი და მუნ დაშთენილნი ნი-  
კონი წარიდეს ყოველივე, მარგალიტის ფილანი, ბაჰძიმნი, ჴუარნი,  
სახარებანი, და კანდელნი ვეცხლისანი, ზედა საბურველი საფლავისა,  
რომელ იყო ოქრო ქსოვილი, მიტრანი და ყოველნი ძვრ-ფასნი ნი-  
კონი; და წარიდეს მადლის ქუა, რომელი მოტანილ იყო წმიდისა  
დაკითისა-მიერ იერუსალიმით, თანა წარყუანეს ტუქსდ მღუდელ-  
მონაზონი მიტროფანე; განეკა შეპყრობილმან თავი თვისი იერომნა-  
ხმა გაიოსმან და გარდაჴარდა თავსა კარის ბჴისასა, და წარვიდა გაქ-  
ტევით მხარესა დასავლეთისასა და დაიმაღა გეონტის ბაღის დასწვრივ  
ნაპრალსა ხეობისასა, და სხუანი წარყუანეს ტუქსნი, და მოკლეს  
გზასა შინა მავლობას ყარაული მიხაილ სერგიაშვილი, და სხუანი  
წარყუანეს ტუქსდ ორნი ჴაბუკნი რუსნი მლოცველად მოსრულნი,  
და ორნი ქართველნი ყარაულნი. გამოიხსნეს მღუდელ-მონაზონი  
მიტროფანე, და მანვე მოიტანა მადლის ქუაცა, და რუსნიცა და ქარ-  
თველნიცა გამოხსნილ იქმნენ ფრად მოწყალე კელმწიფისა-მიერ. ესე  
ყოველივე შემთხუქვა ჩემ-მიერ არა ხილულ არს, გარნა მხილველვარ  
ტუქსდ ყოფილთა მამათაგანისა, იეროდიაკონის სერგისა რომელი  
აქავე იყო უდაბნოსა შინა, და გარდაიცუა. იგი მრავალს იტყოდა,  
გარნა მე მცირე დავერე, მღუდელ-მონაზონი, ისაჴი ვიხილე გენათის



მონასტერისა შინა, და მანცა მიაშობა ეოკელი, გარსა შე არა ძალ-მედვა აღწერად ეოკლისა, რასაცა ამბავსა იტყვიან იმ დროს მხილველნი, აქავ დავით გარესჯის უღახოსა შინა იმ დროს დამსწრე და მხილველი მღუდელ-მონაზონი დანიელ, რომელიცა მითხრობდა მრავალთა, და შე აღვიწერე აქა.

მორჩილი სტუდენტი გოკელი ეკი.

უცები შეხვედრა სტუდენტისა სოფლისა მღუდელთან და მათი საუბარი.

სტ. ოჲ, რა კარგს დროს შემხუდით . . . მაკურთხეთ მამაო!

მღ. ეოკლად-სახიერმან მეუთემან გაკურთხოსთ კნიაზო, თუ . . . უკაცრათ არ განლაკართ, კერ მიცუნიხართ ვინა ბრძანდებით?

სტ. შე განლაკართ სტუდენტი გ—შვიდი და გიანლებით ნ—ში, მაგრამ, როგორათაც უცხო კაცს და უცხო ქრესტიანას მიმავალს, აი ამ უებას ადგილს მიღამდება, გზაც ვგონებ ამერიას, და არ ვიცი ვის მივმართო, აქეთ არა ვინა ჭხჩხანს და იქითა; შეიძლება მამაო შემიფაროთ ამალამ? სადაური ბრძანდებით ჭ ანუ რაგვარნი, იქმნება გიცნობდეთ? — განმამხედაც არ შეგაწუხებთ, ხომ გვაქუს ბიჭო ჩუწნი საგძალი; მხოლოდ ცხენების საჭმელი განლდესთ.

მღ. შე განლაკარ სოფლის მღუდელი ბ . . . კი, მაგრამ ჩემს სადგომამდის უკანასკნელი შვიდი ვერსტი გზა განლაკსთ ჭ აბა ძმაო რა მოგიხერხეთ ამ მინდორზედ? — აი აქ მახლობლათ, სულ ერთს ვერსტზედ, ჩემს მოწათეთა აქუსთ კალოები, სადაც შეიძლება ვიშოვოთ ცხენებისათვის საგძალი საჭმელი და თქუწნთვისაც მსუბუქი სამასპინძლო, ვგონებ იქ დუქანიცა აქუსთ, და თუ იხებებთ უ. სტუდენტო აბა წამობრძანდით, — მეც თქუწნის თავარით ამალამ დაკმთები თქუწნთანა და შეძლების გუარად შეგაქცევთ.

სტ. ოჲ მამაო, რა დიდათ დამავალებთ?! — თლონდ ერთი თავის შესათარი ადგილი კი ვიშოვოთ და ავსა და კარგს ვინდა



აკითხავს თქვენსი ჭირიძე, და უკეთუ თქვენც ინებებთ ამაღამ ჩემთან დაშოქნასა, და ეკ ხომ საუკუნოდ გარდაუხდელი დაკლება გახლდებით. ახა საით უნდა წავიდეთ მამაო; მიბრძანდით და ჩვენც გახლდებით.

მღ. აი ესე წამობრძანდით ჩემო უცნობო სტუმარო. ეტუობა ცხენებიც ძრიელ დაგლლიათ, მაგრამ როგორც წელანკე მოგახსენეთ, აი აქ ახლოს გახლავსთ კალოები; გვონებ აგერ ჭსჩანს კიდევ სათიკეების წვერები, თუ არა?

სტ. ჭსჩანს დიახ: აგერ ცეცხლიც გამოსჩნდა, ძაღლების ხმაც ისმის, ახლოსა გხლებიათ?

მღ. დიახ! აი თითქმის მიკედით კიდევ ეს წელის გზა გახლავსთ, აქეთ წამობრძანდით უ. სტუდენტო, ეგებ პატარა რიგიანი მასპინძელი ვიძოვოთ. ჭოო, სწორეთ ამ კალოს ვიძებდი!—აი ესე შემობრძანდით და ჩამოხდით. თქვენ დაწმუნებული ბრძანდებოდეთ, რომ ქეჩსა და ბზეს, თუ თიკას, დაუზოგავთ გვიჭმევენ ცხენებს, მაგრამ მაინც გაამხიკეთ თქვენსი საკუთარი მოსამსახურე ფხიზლათ გახლდესთ, და თქვენ ესე შემობრძანდით ამ მინდვრულს, თაქლის მოთახად წოდებულს სადგურშია, — ეს უნდა გახლდესთ ამაღამ ჩვენსი განსასვენებელი ადგილი; მასპინძელნი კიცი ჩვენ დაგვითმობენ ამაღამ აქაურობასა, და დაგვრჩება ეს მამაპაპეული შუა ცეცხლი მხოლოდ ჩვენსა. ახა გაფარალათდით უ. სტუდენტო, შეციკებისა ჩუ გეფიქრებათ, კიდევ დაგცხებათ გვონებ, და ჩუ მოიწყენთ თქვენსი ჭირიძე. მე ძმაო ამახედ მომატებულნი არ მეოხლოება ამ მინდორში, და თითქმის შინაცა, ხომ მოგესხეებათ გარკათ სოფულელ მღუდელთ იწრო მღკოიარება და მეტადრე უფრო კიდევ; ახლად მრეკლში შესულთა?—

სტ. მე დიდი მადლობელი გახლავართ ამ საუკუნოდ დაუვიწყარს პატარის ცემისათვის, და თუ მცირედა რამ სინიღისი იზოება ჩემშია, უნდა ვეცადო რასაკვარველია ამის გარდახდასა; მაგრამ მამაო, ესეკი შესანიშნავია ჭეშნარიტად სამღუდელთ ხასიათშია, რომ რაც უნდა მდიდარნი იყვნენ, მაინც კიდევ წუწუნებენ და სჩივიან თავიანთ სი-



ღარიბებსა, — არა ჩემო უვნობო მასპინძელო და მამაო ჰაყალუსტა?

მღ. არა საკვირველია. ჭსწორეთ ამ გუარს შემთხვევასედ არის ძველთადაც ნათქვამი: „სხუათა ჭირი ღობეს ჩხირიო.“ თქვენ უნდა უ. სტუდენტო შინაურულათ და თქვენის საკუთარის გამოცდილებით გქონდესთ მოხილვებული სოფელელ მღუდელთ საბრალო და ტანჯვით სავსე მდგომარეობა, და მაშინ უეჭველია იტყოდით, — მართლად არა ჭსტუევიან ეს საწყელები, მართლად შესაბრალისნი ყოფილანო.

სტ. გეტყობათ მამაო, რომ არც თქვენსა ბრძანდებით მადლობელი თქვენის ხვედრის ბედისა — მღუდელობისა, და საკვირველია ღმერთმან იცის; რაღათ არის მაშა ნათქვამი შესახებ ყოვლის ჰატვიის-ცემისა: „ჟერ მღუდელთა მერე მეფეთაო.“ ამასედ მომატებული რაღა გინდათ თქვენ დალოცვილებო?

მღ. ეგ ძველებური გამოთქმა შესახებ მღუდელობის ღირსებისა და ჰატვიის-ცემისა არის სრული ჭეშმარიტება, და ჭქონიათ კიდევ ძველთადაც ჩვენთა წინამოადგილეთა; მაგრამ ეს განსაკრთ ჩვენნი უდიდესი უბედურება, რომ ეგე იციან ხალხთა აწ მხოლოდ სიტყვით და არა საქმით. რაც ჰატვიის-ცემა აქუს ერთს უგანასკნელს ჰოლაფიის ჩინოჟიკს, ანუ უგანასკნელთ სოფლის ნაცვალს და იწკრალს, ჩვენთხს ისიც არსად არის, და თანასწორ მეფისა, ანუ უმეტეს მისსა, აბა ჩვენთხს ვინ გამოიშეტებს თქვენ დალოცვილებო? მაგ ძველებურს გამოთქმას მოიგონებენ ხოლმე ესლა მეტად იშვიეთად, ათასში ერთი კაცი, და მაშინაც მხოლოდ ფარისკველობით, დაცინვით და არა ჰატვიის-ცემისათხს; ჩვენ ამას კარგათა ვგრძნობთ, კარგათ ვიცით და ვხედავთ, მაგრამ აბა მიბრძანეთ რა გაგვეწუება?

სტ. ეგ სრულებით თქვენნი ბრალი უნდა იყოს მამაო თქვენმა მადლმა, თუნდა საწყინოთ მიიღოთ. ტყუილათ არ არის ნათქვამი, „როგორც მღუდელი, ისეთიც კრიო.“ აბა რა დასაჯერია, რომ უგანასკნელთ სოფლის ნაცვალს და მწკრალს მღუდელზედ მომატებული ჰატვიის-ცემა ჭქონდეს ხალხშია, თუკი მღუდელი კარგა, იცის თავისი ღირსება, და როგორც წესია ისე იქცევა? მე ამასედ



ვერადეს ვერ დაგვეწმუნებით ვამხარ?

მღ. ჩუწნც ამისათვის ვართ შესაბრალისნა უ. სტუდენტო, რომ თითქმის ყოველი მაგ ჭაზრისანი არიან ჩუწნცედა და ვისაც ეკუთვნის და არა, სულ ჩუწნა გვეტორკენ და გვეძრახვენ. ეს განლაგებულნი, რომ თითქმის ყოველი კაცი თავის თვალში დიკეს ვერა ჭხედავს და სხვისა თვალში მეფოს ბეწვსედეკი თითო იშუკრს. რასაკვირველია ჩუწნცნ სამღუდელონიც, როგორათაც ხორციელნი და ქუწყანაზედ მცხოვრებნი კაცნი, როგორ გაკბედავთ და ვიტყვით შეუცთომელნი და უცოდელნი ვართო; მოციქული ცხდათ იტყვის „უკეთუ ვსთქნათ, ვითარმედ ცოდუა არა ვაქნეს, თავთა თვსთა ვაცთუნებთ და ჭეშმარიტება არა არსო ჩუწნთანა.“ მაგრამ სხუას ვიდას შეუძლიან დაამტკიცოს თავისი უცოდველობა, თუნდა ერთის დღის სიცოცხლის მექონსა?!—აბა რომელის წოდების ჩინოვნიკი გაბედავს და იტყვის თავისის თანამდებობის განტარებასა უზაკველად ზ შეუცთომელათ? რომელის ხელობის კაცს შეუძლიან ჭსთქნას, რომ არავის ატუებდეს ზ სინიდიანათ მოქმედებდეს? რომელს მოვაჭრეს შეუძლიან ჭსთქნას, რომ ერთში ორსა და სამს ზომას მომატებულს ჭსჯერდებოდეს და ათხედაც მომატებულს არ იღებდეს, და ზატოოსნურათ ვაჭრობდეს;— და ეს დაღოცვილები ყოველი კი ერთობრივ განუკითხავათ მღუდელებთა ჭსჭორკენ და ჭსძრახვენ. სრულებით ცოდვათ არა უჩნთ სამოქალაქო ჩინოვნიკთ. რომელიც უნდა მათი წოდება ვსთქნათ, რომ ათის მანეთის საქმეში ათის თუმანს ქრთამს იღებენ ისე აძნელებენ, თუმცა ბევრნი მათგანნიკი, უფრო ზატოოსნად და განათლებულად წოდებულნი ამ სძაგელს, იმათის სიტყუით საქმეს, ქრთამის აღებას როგორ იკადრებენ, ფულზედ სინიდისს როგორ გაჭყიდიან, და ფეშქაშებით რომ ივსებიან ისკი არათურა. სრულებით ცოდუათ არა უჩნთ, რომ თვითოეულს მოჩივარს და საქმის ზატრონს, რომელიცკი სიღარიბისა გამო ვერას მიაერთიკეთ, თავიანთის—ხვალ მოდი თქმით, დასწევეტენ მუხლებსა სსსამართლოში ტარებით, და ბევრს ისე ბეზარზედ მოიუწიანენ, რომ თავს ანებებინებენ თავის საქმეზედა და



ზოგი ერთნი მათგანნი რომ თუთ უზირველესთ მზაკვართ და მოსი-  
სხლეთ ამართლებენ ანგარებისაგამო თავიანთის ხერხიანის საქმის  
წარმოებითა, და ამ სახათ უბღებთან მათ ნამდვილნი თანამონაწილენი,  
ეს კიდევ ხომ იმათის ფიქრით სრულებით არაფერია. ეგრეთვე სამ-  
ხედრო წოდების ჩინოვნიკები სრულებით ცოდვას არ ეძახიან იმას,  
რომ უკანასკნელის სალდათების ჯამაგირიდგან და ზოცდიდგან: ცივი  
სარგებლობენ და ამისათ ამ საბარკელთ ჭლალატობენ და ქქურდვენ,  
თავიანთის უკანასკნელის გამოფილებსათვს, ანუ წინწახუბდაობითა  
ამდევენ ხოლმე ხანდისხან ხაზინასა რაოდენისამე ათასის მანეთის  
ზარალსა, და რაოდენსამე ასე გაცს ახოცინებენ მტერსა უბრალთ,  
და მათ დარწმუნებულთ მხედართ აწურვინებენ ხშირათ ოფის მუშა-  
ობითა თავისთან და სხუასთან, ვითომც მათის სარგებლობისათვს,  
და თუთ ხომ არაოდეს არას მისცემენ, და სხუაგან მოპოებულსაც  
უყოფენ ხოლმე მათ შუასუდ. ხელისნების სიმტყუფნე და მომატე-  
ბულის ნაწილის მათის ნამოქმედარის სიფაღშივეს, და ეგრეთვე  
გლახთ მუშაკობის დროს სიმცოდნეს ხომ დამტკიცება აღარ უნდა,  
ამაზედ ყოველნი, ჩუწნც და სხუანიც დარწმუნებულნი ვართ. მაგრამ  
ვითომც თავის დღეში თუხიც არავის გადაჭბრუნებია, აღარავის რა  
ახსოვს თავისი, — ვითომც ყოველნი ერთობრივ მტრედზედაც უმანგო-  
ნი არიან, და მღუდლებივი, ოჰ! ღმერთმან დაჭსწეველთ; მღუდარსა  
ჭყიდიან და ცოდხალსა ჭსტრცუნიან; ხალხთ ასე ჭღუბენ, და ეკვლესი-  
ებს ქქურდვენო. ამ სახით ყოველნი ერთობრივ დიდი და ზატანა,  
ვისაც ეკუთვნის და არა, საბრალთ მღუდელთ ჭსჭორვენ და ჭსძრახ-  
ვენ, იმათს თვალში ბეწგზედ თითს იშვერენ, და თავიანთში გაა დირე-  
საც ვერა გრძნობენ. — არა, კარგათ ვერ იქცევიან მღუდლებიო; მრე-  
ვლს იმათი სიყვარული და იმათზედ მინდობილება არა აქუს სრულე-  
ბით, და ამისთვს ბევრს ზატვიისცემასაც ჭკარკვენო. როგორღა კარ-  
გათ უნდა მოვიქცეთ თქუწ დალოცვილებო; აბა რას ვაშაკებთ? — უნა-  
თლავს და უზარებელს არავისა ვკლავთ, თუნდა სახადით ანუ შაკის  
ჭირით იყოს ვინმე ავათა; წირვა ღოცვას ხომ არ მოვაცდენთ არა.



ოდეს, რაც უნდა გაჭირება გქონდეს; ხალხსა ვმწყობთ და ვასწავლით  
შეძლების გარდა, — უოგელს ბორბოს უშლით და კეთილს ურჩევთ,  
და სხუა ახა რაღა უნდა ვქმნათ? მაგრამ, რადგანაც მღუდელნი თით-  
ქმის უოგელნი, გარდა ათასში ერთისა, ვართ ღარიბნი და ამის გა-  
მო შტატით დაწესებულის ჩუქნის ჯამაგირის ჩუქება და პატივება  
არ შეგვიძლიან მრეკლთათვის, რომელს მათგანსაც, სადაცკი შევხუდუ-  
ბით, უნდა ვსთხოვოთ და გამოვართოთ ჩუქნი მოსაცემი ხეყნით  
თუ შუქარებით, ღანძლით გინებით, თუ იასაუღით და ტემატუებით,  
ამისათვის აღარ არის ჩუქნისა და მათშია მოძღვარ მოწაფული სიყვა-  
რული და მინდობილება, ამისათვის მომატებულად პატივს ჭეშემენ იგი-  
ნი უკანასკნელთ სოფლის ნაცვალს და მწერალს, რადგანაც მათი ემი-  
ნიანთ და უოგელთს საფერობელი აქუსთ მათთანა, და ჩუქნიკი არა  
და ქუჭყანაკი ამას იძახის კარგათ ვერ იქცევიან მღუდლები. ჩუქნი  
ამას კარგათა ვხედავთ და კარგათა გვრძნობთ, მაგრამ ახა რაკვეშე-  
ლება? — თუ არავისრა ვსთხოვეთ და არ გამოვართვით ჩუქნი ხეყარი  
არ შეიძლება, თავიანთის სინადისით არას მოგვცემენ, ესლას ის დრო  
აღარ არის, და სულ შამშილით დავინცვებით; და თუ ვსთხოვთ და  
გამოვართმევთ, და ასეთი უსამოგნება ჭხდება უოგელთს ჩუქნიშია.  
აკი ამ მიზეზით უთხოვნიათ რადგანჯერმე სამღუდელთ უმაღლე-  
სის სასულიერო მთავრობისათვის, რომ თუ სხუა შემწყობა აღარა  
იქმნებოდარა უკანასკნელის და მტირე ჩუქნთს შტატით დაწესებუ-  
ლის ჯამაგირის შეკრება მაინც მიჭიდობოდა ვისმე კარესე პირსა და  
მისგან ჩუქნი ჩაკვარებოდა რომ ჩუქნისა და მრეკლთ შორის მოძღ-  
ვარ მოწაფობის მეტი სხუა საქმე აღარა უოფილიყო, მაგრამ ახა  
სად არის; ვინ არის ჩუქნი პატრონი და ჩუქნთს მზრუნველი, . . . .

სტ. ოჭ, მაგას რეგორ იტყვით მამარ თქუჭ დალოცვილე-  
ბო! აკი მაგ საქმესედ იყო დანიშნული საკუთარი კომიტეტი, რომ-  
ელსაცა ქქონდა მინდობილი უოგელივე შესახებ სამღუდელთ მდგომ-  
იარების განკეთილებისა და ახა რაღა სამდურავი გოგრობსთ. ვბონებ  
თქუჭნი სამღუდელთაგანაც მითხოვეს ამ საგანსედ ცნობები? —



მღ. დიას! დიდი სიმხიარულე განდართ იმდროს სამღუდელთ-  
ებში. ვინცა ვის შემოეკრებოდა მაშინ ჩუქნგანი, უფროცადენ ერთ-  
მანერთსა კომიტეტი დაუნიშნავს ჩუქნს უმაღლესს მთავრობას ჩუქნს  
საქმესედ, ჯამაგირს გვინიშენენო. უუხდის ნახაღნიკებისათვისაც სომ  
წინათვე მოეწერათ გამომავითხეთ რომელს სამღუდელთაგანს რამდენ-  
ნი შესანახი ობოლი, ანუ ნათესავი და სახლობა ჰქვასო. აქა იქ იმა-  
საც იმახდენ იქმნება მოხუცებულთ ნამსახურთ და შტატს გარეთ  
მღუდელთათვის პენციად დაწესდესო; და ბოლოს რაღა დაუინახეთ?—  
მხოლოდ ცარიელი მოწერილობები მმ. ბლადოჩინებზედ: „ადგილთ-  
ბითი საშუალობები გვიჩვენეთო, უქმი მამულები იჯარით მისაცემი  
ადგილიწერთო, და სხუანი . . . .“ იმთაც ბატონო, (რომელთაც მე  
ვიცნობ), შეადგინეს აკტები,—დასწერეს მცირეთ რაღაც უთავობლო,  
ჰსწორეთ ის განდართ როგორც იტყვიან „მე მასწონს ეს-  
თხოვდი და ის დოს მოატყავუნებდაო,“ და არა თუ სხუა რამ სა-  
ფუძვლიანი და სასარგებლო ჰსთქვას, მოთხოვილი ცნობებიც მესამე-  
დიც არ ასწერეს, და ამ სახით არათუ გაუმსუბუქეს და გაუადვილეს  
კომიტეტსა ეს მძიმე და ძნელი საქმე, არამედ უფრო დაუმძიმეს და  
გაუძნელეს. ჩუქნც სამღუდელთ ჩამოგვიტარეს ამგვარი აკტები და  
პაწაწა ბაშკებსავით მოგვაწერინეს ხელი სრულებით უკითხავათ, ვით-  
ომც ჩუქნ არც არცკი შეგვეხებოდა. არა, დიდი უბედურება არ გან-  
დავსთ თქუქნი ჭირიმე, რომ კაცს აძლევდენ რასმე, თუ ართმე-  
დენ, არა ჰკითხავდენ?! — უუ. მმ. ბლადოჩინებთა თვისთა ქუქნუკრ-  
დობთა სამღუდელთკი არა ჰკითხესრა სრულებით, და თავიანთის  
ძველიდგან მეგობართ რჩევით და შემწეობით ამგვარი აკტები მიაწო-  
დეს კომიტეტსა. ყოვლად მოწყალე კელმწიფე იმპერატორი ზრუნავს  
და ჰსურს ჩუქნის საბრალო მდგომარების განკეთილებასა, და მმ.  
ბლადოჩინებიკი ჰზოგვენ მისს საშუალობათა, როგორცაც ვითომც  
უფროთხილდებიან საზინასა, ჭ იმასკი აღარა ფიქრობენ, რომ ამ გვარ  
თავიანთის ფარისკულურის ერთგულობით არიან სრულნი წინა-  
აღმდგენი კელმწიფე იმპერატორის ყოვლად მოწყალეობის კეთილ-



განზრახულებისანი. მაგრამ იმათ აბა რაუჭირთ თქუნი ჭირიჲე, აბა რას ინაღუღიან; მრევლში არათუ ეწებათ რამე, თითქმის ერთიორათ იღებენ სრულებით უჯაპარკოთ, შკოლების ჯამაგირებით სარგებლობენ სრულებით უხარჯოთ, ბ ბლადოჩინობის შემოსავლიც სხვა არის; ისინიც უნდა ბრძნდებოდნენ ჩუნი დღეშია, და მაშინ ვნახუდით, თუ არ გაირკვებოდნენ გულმხურვალოთ; ისინიც უნდა იუწენ დამოკიდებულნი მხოლოდ მრევლზედ, და მაშინ შეიტყობოდა ცხადათ, თუ რას იტყოდნენ, და არავის შეაწუხებდნენ. — ნეტარ თქუნი დღეგრძელობით სულ არ მიეყო ხელი მთავრობას ამ საქმისათვის და არ გაშლილ იყო ეს ხმები; აქამომდე კიდევ ჰატარა იმედი გუქონდა მთავრობის მოწყალებაზედ, და ესლავი ღამის გადაგვიწოდეს; ხალხიც ამ ხმების გამომომატრულებათ გაირყვნა, და თქუნი მტერი იყოს იმ დღეში, რა დღეშიაც ჩუნი განჯავართ; არვიცი ღმერთმანიცი რა გვეშეულება? —

სტ. ეგ არის მაშა მამო გარდაიწვიტოთ იმედი? განა მთავრობა ეგრე უსაფუძვლოთ დასწოებს რასმე საქმესა, და ანუ ეს თქუნი საქმე ისეთი ადვილია და მსუბუქი, რომ ასე ჩქარა გათავდეს? აბა იფიქრეთ მამო რამდენი რიცხვი შესდგება საქარტუშლოს მღუდლებისა და დაახოქებისა; განა ჰატარა სუმა უნდა ამოდენის ხალხის შეწოებასა და ჯამაგირსა? — ლილახანა ხომ არ არის რომ ჩაჭყო და ამოიღო; მოსავალს მოცდა უნდაო, არ გაგიგონიათ? მოუთმინეთ მამო მთავრობას რომ საქმე აიღოს, დაიღოს, იფიქროს შემოსავალთათვის წყაროები აღმოაჩინოს, და მეტე დაგუნიშნოსთ ყველა შემწეობა თქუნი დალოცვილებო; განა ადვილია, რომ ითქუას და კიდევ გაკეთდეს? —

მღ. ჩუნიც მაგასა კსივით შე გურთხეულის შეილო, რომ რეკორდაც ეგრეთ ცარიელის სიტუებით გაძდობენ, და საქმითგი ვერასა ვხედავთ. ჩუნი ძრეულ კარგათ ვიცით, რომ უიმედობა დიდი ცოდვაა, სხუის უშლით, და ჩუნი რათ შევალთ სასო წარკვეთილებაშია; ყოვლად მოწყალე კელმწიფე იმპერატორს რასაკვირველია ძრეულ ადვილათ შეუძლიან შემწეობის მოცემა ჩუნითვისა, მაგრამ აბა



სად არის და რადისდა; ჩუჭნი ჩუჭნი დაკვეშართა თქუჭ დაღოცვი-  
ლებო და, — ხომ მოგესხენებოთ ძველადგან ასეა ნათქვამი: „გიდრე  
ჰეტრე მივიდოდა, ჰაკლეს ტყავი გააძრესო.“ მობოძინუო, შემოსა-  
კალთათხს წყაროებს აღმოახეხენო. საკვირველია ღმერთმანდი: ყო-  
ველის წოდების უკანასკნელის ჩინოვნიკისათხს ჰირველს სამსახურში  
განწესების დროს ჰოსობიის ფულისათხს მზათ არის სუმი, თვითო-  
ეულის მათგანისათხს, ჰრავლის ფულიც მზათ არის, თუ სხუგან  
გაკზაჩეს სადმე კამანდიროკვაში, ხარჯის ფულსაც მისცემენ, ფორ-  
მულიარშიაც ხომ ჩაუწერენ რასაკვირველია ერთს ათად ამდენი და ამ-  
ამდენი შრომა გასწივო, და ფულით და ჩინით დასახუქერენ, და  
ჩუჭნი მღუღლებისათხსკი დღიური ლუკმის ჰურის ჭმეკის ილაჯიც არა  
აქუხ მთავრობასა?! აბა რადასაკვირის ღმერთი გიშველისო?! — მაგრამ  
იქმნება მთავრობისაც ზოგნი ერთნი ჩინოვნიკნი ხალხთა ხმის თანა-  
ხმანი იუჩენ და ფიქრობდენ, — მკუდარსა ჰუიდიან სამღუღელონი ჭ  
ცოცხალსა ჰსტრცენიან, ჭირი იმათი გასახაროა და სახარკებლო და  
ლხინი, აბა რაღა ჯამაგირი და ჰემწეობა უნდათო, და ამის გამო ასე  
ბრკოლდებოდეს და გვიანდებოდეს ეს ჩუჭნი საქმე? —

სტ. ნუ მამო, მაგრე ნუ გადაიწვევოთ მთავრობის მოწყა-  
ლებასედა იმედსა მამაშვილობას; რეგოროათაც სხუა ყველა წოდების  
ჩინოვნიკებოთ მღვმოიარების განკუთილებასა ფიქრობს იგი, ცდილობს  
და ათაკებს; ეგრეოვე თქუჭნსასაც, რეგოროათაც დაიწყო, გაათაკებს  
კიდევ. მაგრამ მამო საწყინოთ გი არ მიიღოთ, და თქუჭნი მღუღ-  
ლებიც ბევრსა ჰსტეუვით; ბევრნი ექცევით მღუღელობას დაუდენე-  
ლად ჭ გარეწრათა. და უფრო მომატებულად უზირველესს თითქმის ნა-  
წილს თქუჭნის თანამდებობისას — ხალხთ ჰსწავლებასა ანუ მოძღუერე-  
ბასა. უკეთუ თქუჭნა ბრძანდებით მღვიძარე მწეემსნი თქუჭნი სული-  
ერთ ცხოვართანი და გახსოვსთ თქუჭნდა თქმული ბრძანება მაცხოვ-  
რისა ჩუჭნისა იესო ქრისტესი, რომ თქუჭნი ხართ მარინი ქუჭყა-  
ნისანი, თქუჭნი ხართ ნათელნი სოფლისანი, უნდა ყოველ ჰემთხვე-  
ვაში ჰმწესიდეთ და ასწავლიდეთ ხალხთა, უშლიდეთ ყოველთ ცუდთ



და საზარალო ჩუქულებათა და საქმეთა, და უჩუქუდეთ კარგთა და კუ-  
თილთა, უარცა აღნთიანო სანთელი და დასდგიან ქუჭუე ხვიშირისა,  
არამედ სასანთელისა ზედა და ნათობნ იგი ყოველთა, რომელნი არიან  
სახლსა შინა“. რასაკვირველია ყველამ კარგათ ვიციოთ, რომ თუ-  
თოეულს თქუჭუნგანს არ შეუძლიან ყოველთვის ქადაგებების წერა და  
თქმა, მაგრამ მდიანურის ბ მოძღუარ-მოწაფეულის სიტკით დარბეობაც რომ  
აღასდა ჭსხანს თქუჭნი თქუჭ დალოცვილებო. დამამტკიცებელ ფაქტად  
ავიღოთ მაშაო თუნდა აი ეს შემდგომი: სოფელ გლეხთ შორის არის  
ჩუჭულები, რომ რომდესაც დაჭნიშენენ ვიზედმე გასათხოვარს ქალსა,  
უნდა მომავალს მახლობელს დღესასწაულში მოიწვიონ სასიძო დაახ-  
ლოებით გასაცნობათა და დანიშნული ქალიცა ჩაბარონ მას იმღამეს  
და დაუწვიონ საცოლქმითა. ამისა შემდგომაც რასაკვირველია და-  
ნიშნულთა მათ ქალსა და ვაჟსა უნდა ჭქონდესთ ხშირად ერთთ ყოფ-  
ნა, როგორათაც ცოლქმართა უწინარეს ქორწინებისა რადენისამე  
თვით, და ხანდისხან, წლითაცა, და ამ გვარნი მეძახნი და შემრუშენი  
უნდა მივიდნენ ეკლესიაში ქორწინების დროს ჟუარის დასაწერად  
სრულებით განუკითხვათ თავიანთის მოძღუარისაგან, და ამასთანვე მი-  
სას მოწმობითა, როგორათაც დაუბრკოლებელნი პირნი, და ადგილო-  
ბითი მღუდელიც აღასრულებს მათზედა საიდუმლო ქორწინებასა, და  
ამასკი აღარა ფიქრობს რომ ერთს სასიძოს ორზედა ჭსწერს ჟუარ-  
სა, და ხანდისხან სამზედაცა, — თავის დანიშნულზედა და მისს შვი-  
ლებზედა, რომელნიც მას სასიძოს უწევინ მუცელში, აი მე რაკვარის  
შემთხვევის თანა დამწრე გახლავარ მაშაო. — ერთს მიღებულს თავის  
სოფელში მდიდარს გლეხ კაცს ჭქონდა ქორწილი თავის შვილისა ბ  
ჭუვანდენ რასაკვირველია მიწვეულნი ყოველნი თავისი კეთილის მეოფ-  
ნი და თანამეოფლენიცა თჳსნი მრავალნი. ქორწილის სამშათათსა,  
შესაწევარს დღეს, შემოვიდა ეს ახოვანი და ჭდარსა შერთული გლე-  
ხისა სადაც სხდნენ თავკვირკვიანიანი მეფე, დედოფალი ბ ჭსტუმრები  
და იკითხა როგორ შექცევინ და როგორ სიამოვნებენ; შემდეგ აი-  
ღო ხელში ვერცხლის ბადია, აავსო დვინითა ბ დალია მეფე და დედო-



თლის სადღეგრძელო, — მეორე ხელში ეპურა ჯიხვის რქა საკსე ღვინითა, იმითი ადღეგრძელა ერთობრივ თავისი სტუმრები და მიაწოთა მეფე დედოფალს საჩუქარი, მას მიჭბაძა თვსმან შეუღლემან, მეფის დედამ, იმას სხუა მახლობელთ ნათესავთა, და მათ კიდევ სხუათა და სხუათა, მაგრამ ამ დროს დედოფალს უცებ შეუღონდა გული და ქალბში შეიქმნა ჩურჩური; შემდგომ ორიოდ წამისა მდადე მიჭკარდა მეფის მამასა, რომელიც გაშტერებულა და გაცოფებულა იყურებოდა აქეთ იქითა, და რაღაც უთხრა ყურში, მაგრამ მაინც მას აღარათრის თქმა დაატალა და თვთვე დაიძახა: „მეფე და მყრებო! ახა ადექით, წადით მარანში და მეფის ქვეკრი ახადეთო“. თუმცა მამაპაპათ ჩუჭულებით ჯერეთ არც მისი ახლის დრო იყო, და არცავისა ჭქონდა მისი სურვილი, მაგრამ მაინც მეფე, მყრები და ერთობ სტუმრები დაემოწილნენ თხოვნასა და ბრძანებასა მდადისასა და შეკეცილის შუბლებით აიშალნენ სუფრიდგანა, რომელთაცა მოხუცი სახლის პატრონიც გაუძღწათ წინ მარანშია. ვიდრე ისინი იქ ქვეკრს ახლიდნენ, აქ დედოფალს ეყოლა ქალი და ვაჟი, და როდესაც იგინი შემობრუნდნენ სახლშია გამხიარულებულნი ახლის ჭაშნიკის გამო ღვინითა და საკსე სველ სველის ხელადებითა და საღვანეებითა, შინ დაჭხუდათ უკანა დედა ბოძთა გაბმული ფარდა და მას უკან თავ-გვირგვინიანი დედოფალი მელოგინეთ მწოლარე, და ხმა ბაშკების ტირილისა. ცხადია რაგვარს მწუხარებაშიაც შეიყვანდა ეს შემთხვევა მეფესა და მისს სახლობას, მყრებთა და ქსტუმრებთა, რაგვარი მხიარული ბოლოც ექმებოდა ამ ქორწილსა, და როგორ ქურდების მსკავსადაც დაიპარებოდნენ ყოველნი აქეთ იქითა. — რომ ესრეთი გლესთ ჩუჭულებს არის ახალი და არა ძველიდგან დაშთენილი, ეს სრულებით უეჭველია, რადგანაც ამას ადგილ ადგილ დაშთენილნი დროთა მოხუცნი უეურებენ როგორათაც ნამდვილს ბიწიერებას და უწესობას, და არცა სხუა ქართულთ ძველთ მეზობელთ ხალხთ შორის ჭსჩანს ჯერეთ ესრეთი ჩუჭულება, და, უკეთუ თქუწნ მღუდელნი ბრძანდებით მღვიძარე და ფრთხილნი მწეემსნი თქუწნ სულიერო ცხოვართანი,



და არა სხედხართ ქუჩებზე ხეშირისა, როგორათაც იტყვის მაცხოვრებელი  
ჩუქნი, რათ უნდა იყოს მათშის ესრეთი საძაგელი უწყისობა? ამას-  
თან ესეც უნდა ვითქვით მამაო, რომ ამ გვარს შემთხვევადანა  
მოხდება სხუც ბევრი დიდი ზარალი და უბედურება. — ადვილათ შეიძ-  
ლება დანიშნული სასიძო მოკუდეს და ქალი დარჩეს დედამასა. რო-  
გორათაც ქუჩივი დედაკაცი და არა ქალწული ქალი, და ახა ჩასაკვირ-  
ველია მისი მეორეთ გათხოვება სამძიმო და საზარლო უნდა იყოს  
მათთვის. ეგრეთვე შეიძლება რომ სასიძომ მოიგონოს ტყუილი რამ  
მიზეზი და ჭსოვლას უარი ჯუარის წყრისა თავის დანიშნულზედ. მისს  
მშობელთ ხეწინისა და ვედრების მეტი ახა რაღა გაეწეობათ, — სასი-  
ძო შეხვეწიებს მათ როგორც სურვილი აქვს, გამოართმევსთ ალთქ-  
მულს მზითევს ერთს ათად და შემდეგ დასწერს ჯუარსა, და ეგრეთ-  
ვე ესეც ადვილათ მოხდება, რომ სასიძოს გამოუხნდეს სხუა უკეთუ-  
სი და მზითვიანი საცოლო, ანუ უზარლო მიზეზით, — მხოლოდ გან-  
ყენილობისაგამო, დაუტევოს თავისი დანიშნული და სხუაზედ დაიწე-  
როს ჯუარი. ახა რომელი განიხი დააპროვლებს და ანუ რაღა ეთქ-  
მისთ მისს პირველ დანიშნულსა და მისს მშობელთა?! — ეგრეთვე კი-  
დეც აი რის დასწრე გახლავარ მამაო: ერთმან საწყაღმან გლეხის  
შვილმან მოინდომა ცოლის შერთვა და კიდევ დანიშნა, მაგრამ, რა  
მოახლოვდა შემოდგომა და მამასადამე ქორწილის დროც, მან ფული  
ვერ იშოვა ხარჯისათვის, დაკრიფა ვენახი და დაკრეფის უმაღ გაყიდა  
იგი, და იწყო ვენახის საკაჭრით მომზადება ყოვლისავე, მაგრამ ფუ-  
ლი არ ეყო, რადგან იგიცა თანასწორ შემძლებელ გლეხთა აპირებდა  
ხუთი დღე ქორწილსა: ამასთან ჯუარის საწერი ფულიც აკლდა, გაუ-  
ჭირდა და მართოდ თუმანი ფულიც ივალა კაღითა იმ იმედით, რომ  
ქორწილში მოსალაგნი ფული მოძიავ და იმითი მოვიშორებო.

( შემდგომი იქმნება )



## ОФФИЦІАЛЬНЫИ ОТДѢЛЪ.

### УКАЗЫ СВЯТѢЙШАГО СУНОДА.

*Отъ 20 января 1868 года за № 5. О Высочайше утвержденномъ мнѣніи Государственнаго совѣта касательно производства суточныхъ денегъ духовнымъ депутатамъ при слѣдствіяхъ.*

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушали предложеніе Господина Оберъ-Прокурора отъ 13-го Декабря 1867 года за № 6615, съ приложеніемъ выписки Высочайше утвержденного 11-го Декабря 1867 года журнала Департамента Государственной Экономіи о томъ, что Государственный Совѣтъ, въ Департаментѣ Государственной Экономіи и въ Общемъ Собраніи, разсмотрѣвъ представленіе Исправляющаго должность Товарища Оберъ-Прокурора Святѣйшаго Синода, о назначеніи суточныхъ денегъ депутатамъ отъ Православнаго духовенства, при слѣдствіяхъ, а также отзывъ по настоящему дѣлу Министра Финансовъ, и не встрѣтивъ препятствія къ производству, на предполагаемыхъ Святѣйшимъ Синодомъ и Статсъ-Секретаремъ Рейтерномъ основаніяхъ, суточныхъ денегъ духовнымъ депутатамъ, командируемымъ по требованіямъ гражданскаго начальства, для нахождения при слѣдствіяхъ, мнѣніемъ положилъ: настоящее представленіе утвердить и, въ слѣдствіе того, примѣчаніе къ ст. 26 кн. II т. XV Св. Зак., изд. 1857 г. Зак. Суд. Угол., дѣйствующихъ въ губерніяхъ, на которыя не распространены судебные уставы 20 Ноября 1864 года, дополнить сдѣлующими словами: имъ (т. е. духовнымъ депутатамъ) также производятся и суточные деньги, по 60 коп. въ день, по правиламъ ст. 1115 т. III Свод. зак. изд. 1857 г. Уст. служб. Прав. И по справкѣ, Приказали: О вышеизъясненномъ Высочайше утвержденномъ мнѣніи Государственнаго Совѣта дать знать по Духовному вѣдомству печатнымъ указомъ.



*Отъ 27 Января 1868 года за № 6. Относительно выдачи ссудъ и единовременныхъ пособій по случаю пожара.*

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, Святѣйшій Правительствующій Синодъ слушали предложеніе Господина Синодальнаго Обер-Прокурора отъ 27 Ноября минувшаго года за № 11954, въ коемъ изъяснено, что по соглашенію Министерствъ Внутреннихъ Дѣлъ и Финансовъ, циркуляромъ Министерства Внутреннихъ Дѣлъ отъ 10-го Ноября 1865 года за № 7289, (напечатаннымъ въ № 38 официальныхъ прибавленій 1865 года къ Сѣверной Почтѣ,) относительно выдачи ссудъ и единовременныхъ пособій по случаю пожаровъ, было разъяснено Губернаторамъ, къ руководству и къ приданію наибольшей гласности, что Правительство, не принимая на себя обязанности воспомощлять всѣмъ безъ разбора лицамъ, понесшимъ убытки отъ пожаровъ, можетъ въ подобныхъ случаяхъ оказывать вспомошествованія лишь такимъ погорѣльцамъ, которые, при бездоходности имущества и дознанной бѣдности, не были въ состояніи удѣлить частицу своего достатка на взносъ такой преміи, при которой могли страховать свое имущество, хотя бы и не въ полной стоимости онаго. Послѣдствіемъ означеннаго циркуляра было весьма значительное сокращеніе представленій о пособіяхъ по случаю пожаровъ обывателямъ городскихъ поселеній, но ходатайства центральныхъ вѣдомствъ о выдачѣ вспомошествованій погорѣвшимъ чиновникамъ продолжаютъ поступать почти въ прежнемъ количествѣ, хотя большая часть этихъ чиновниковъ, по получаемому ими по службѣ содержанию, имѣли бы возможность внести страховую премію, взимаемую здѣсь въ меньшемъ размѣрѣ (\*), чѣмъ въ губерніяхъ и уѣздныхъ городахъ, а по общественному положенію своему, должны бы болѣе понимать пользу страхованія. Вслѣдствіе сего, съ одной стороны для сокращенія расходовъ Государственнаго Казначейства на выдачу вспомошествованій погорѣльцамъ, а съ

---

(\*) Лицу, получающему хотя 700 р. содержанія, не обременительно удѣлить 3 р. для застрахованія своего имущества на 1-т. руб., тогда какъ сумма пособія не превышала бы 50 рублей.



другой—для предупрежденія раззоренія служащихъ лицъ отъ пожаровъ, Министерство Внутреннихъ Дѣлъ, по соглашенію съ Министромъ Финансовъ, препроводивъ при отношеніи отъ 28 минувшаго Октября за № 9969, копію съ означеннаго циркуляра отъ 10 Ноября 1865 года за № 7289, просить содержаніе онаго сдѣлать извѣстнымъ всѣмъ служащимъ по Духовному вѣдомству. При семъ приложенъ въ копіи и самый циркуляръ Министерства Внутреннихъ Дѣлъ. Въ упомянутомъ циркулярѣ на имя начальниковъ губерній изъяснено: Въ поступающихъ въ Министерство Внутреннихъ Дѣлъ, отъ мѣстныхъ Губернскихъ начальствъ, представленіяхъ о выдачѣ изъ казны денежныхъ ссудъ и безвозвратныхъ пособій, за потерю отъ пожаровъ въ недвижимомъ и движимомъ имуществѣ, большею частію испрашиваются таковыя выдачи всѣмъ безъ изъятія погорѣльцамъ. При значительно увеличившихся въ послѣдніе два года числѣ и объемѣ пожарныхъ случаяхъ, сумма испрашиваемыхъ выдачъ достигла огромной цифры; почему Правительство вынуждено было уменьшать до послѣдней возможности размѣръ разрѣшаемыхъ ссудъ и безвозвратныхъ пособій. Хотя, такимъ образомъ, пособія во многихъ случаяхъ не могутъ доставлять погорѣльцамъ ни существеннаго облегченія въ понесенныхъ ими потеряхъ, ни достаточныхъ средствъ къ восстановленію сгорѣвшихъ имуществъ, но тѣмъ не менѣе въ общей массѣ итогъ расходовъ казны на этотъ предметъ, все болѣе и болѣе возрастающая, составляетъ немаловажное обремененіе для Государственнаго Казначейства. Въ 92 ст. Уст. Пожарн. (XII т. Свод. Зак.) указано, что для вознагражденія убытковъ, претерпѣваемыхъ отъ пожаровъ, предоставляется застраховывать имущества въ страховыхъ отъ огня обществахъ. Таковая возможность къ обезпеченію себя отъ пожарныхъ убытковъ еще болѣе облегчается предоставленіемъ домовладѣльцамъ городовъ устраивать взаимное между собою страхованіе и введеніемъ въ дѣйствіе положенія о такомъ же страхованіи въ уѣздахъ. Посему Министръ Внутреннихъ Дѣлъ, по соглашенію съ Министромъ Финансовъ, считаетъ нужнымъ разъяснить, что Правительство, не принимая на себя обязанности воспособлять всѣмъ безъ разбора лицамъ, понесшимъ убытки отъ пожаровъ, можетъ въ подобныхъ случаяхъ оказывать вспомошествованіе лишь такимъ погорѣльцамъ, которые, при бездоходности имуществъ и



дознанной бѣдности ихъ, не были въ состояніи удѣлить частицу своего достатка на взносъ такой преміи, при которой могли страховать свое имущество, хотя въ  $\frac{1}{3}$  части стоимости онаго. Поставляя о семъ въ извѣстность Гг. начальниковъ губерній, для руководства въ потребныхъ случаяхъ, Министръ проситъ ихъ дать настоящему циркуляру возможно большую гласность, дабы, съ одной стороны, лица, по степени состоятельности своей имѣющія достаточныя средства застраховать свой имуществъ и такимъ образомъ предохранить себя отъ пожарнаго раззоренія собственною предусмотрительностію, не рассчитывали на вспомошествованіе отъ правительства, а съ другой—городскія общества принимали къ уменьшенію числа пожарныхъ случаевъ и къ противодѣйствію ихъ распространенію всѣ зависящія отъ нихъ мѣры, какъ устройствомъ ночныхъ карауловъ и строгимъ наблюденіемъ за исправностію печей и димовыхъ трубъ, такъ и улучшеніемъ обоза и образованіемъ общественныхъ пожарныхъ командъ, взаимнѣ или подкрѣпленіе существующихъ нынѣ командъ изъ нижнихъ чиновъ, болшею частію неудовлетворяющихъ цѣли ихъ содержанія. При чемъ неизлишне разъяснить подлежащимъ обществамъ, что чѣмъ болѣе они выкажутъ заботливости по указаннымъ здѣсь предметамъ, тѣмъ дешевле обойдется имъ страхование имуществъ, такъ какъ количество страховой преміи всегда соразмѣряется съ степенью риска, сопряженнаго съ страхованіемъ, а рискъ этотъ естественно менѣе тамъ, гдѣ приняты болѣе надежныя мѣры къ предупрежденію пожарныхъ случаевъ и быстрому пріостановленію дѣйствія возникшихъ пожаровъ. П р и к а з а л и: Для приведенія въ извѣстность между служащими по Духовному вѣдомству содержанія означеннаго циркуляра Г. Министра Внутреннихъ Дѣлъ отъ 10 Ноября 1865 года за № 7289 на имя начальниковъ губерній, согласно отношенію о томъ Статсъ-Секретаря Валуева, послать Московской и Грузино-Имеретинской Синодальнымъ Конторамъ, Синодальнымъ Членамъ, всѣмъ Преосвященнымъ Епархіальнымъ Архіереямъ и Главному Священнику Арміи и Флотовъ печатные указы.



*Отъ 29 января 1868 года, за № 8. О порядкѣ представ-  
ленія къ пенсіямъ лицъ духовнаго званія за службу по  
епархіальному вѣдомству.*

По указу ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА, Святѣйшій Правитель-  
ствующій Синодъ, по поводу непрестанно повторяющихся при представ-  
леніи епархіальнаго духовенства къ пенсіямъ уклоненій отъ предписан-  
наго на сей предметъ Временными Правилами порядка и происходящей  
въ слѣдствіе того излишней переписки по дѣламъ сего рода, замедля-  
ющей самый ходъ таковыхъ дѣлъ, Приказали: Въ избѣжаніе, на  
будущее время, напрасной переписки и проволочекъ по дѣламъ, о на-  
значеніи пенсій духовенству Епархіальнаго вѣдомства, въ слѣдствіе несо-  
блюденія, при представленіи къ пенсіямъ, постановленнаго Временными  
Правилами о пенсіяхъ епархіальному духовенству порядка, предписать  
Епархіальнымъ Преосвященнымъ указами принять къ надлежащему по  
этимъ дѣламъ руководству и исполненію слѣдующія правила: 1) на  
основаніи Временныхъ Правилъ пенсіи за Епархіальную службу назна-  
чаются только Протоіереямъ, Священникамъ и вдовамъ ихъ; діаконамъ  
же и семействамъ ихъ право на полученіе пенсій по этимъ Правиламъ  
не предоставлено, а потому и ходатайствъ о назначеніи имъ пенсій не  
должно быть. 2) Пенсіи за епархіальную службу назначаются не иначе,  
какъ по выслугѣ священнослужителями указываемаго въ ст. 2 и 4  
Временныхъ Правилъ срока. Изъятій изъ этого Временными Правилами  
не допускается и представленія о назначеніи священнослужителямъ, не  
дослужившимъ до означеннаго срока по болѣзни, или вдовамъ таковыхъ  
священнослужителей пенсій, на основаніи Общаго Пенсіоннаго Устава по  
сокращенному сроку, не могутъ имѣть мѣста, такъ какъ ВЫСОЧАЙШЕ  
утвержденнымъ 9 Мая 1866 года мнѣніемъ Государственнаго Собѣта  
Святѣйшему Синоду предоставлено, при назначеніи пенсій лицамъ Ду-  
ховнаго званія за службу по Епархіальному вѣдомству, руководствоваться  
не общимъ Пенсіоннымъ уставомъ, а особо составленными Времен-  
ными на сей предметъ Правилами. 3) прохожденіе Священнослужител-  
ями, сверхъ прямыхъ обязанностей, должности Члена Духовной Конспе-



торіи, Епархіального Попечительства о бѣдныхъ, Благочиннаго и т. п. въ томъ случаѣ, когда священнослужители сіи не выслужили опредѣленнаго по Временнымъ Правиламъ срока на полученіе пенсіи, не можетъ исчисляться въ видѣ особой, дополнительной на пенсію выслуги къ недостающему числу лѣтъ общей ихъ службы, какъ домогаются нѣкоторые изъ лицъ есго рода, или вдовы ихъ, и представленія о подобномъ зачисленіи служенія въ означенныхъ должностяхъ при испрошеніи пенсіи поножительно воспрещаются, такъ какъ на таковое зачисленіе не имѣется никакихъ законныхъ основаній. 4) Тѣмъ изъ священнослужителей, которые, по увольненіи за штатъ, будутъ потомъ назначены Епархіальнымъ начальствомъ, для исполненія пастырскихъ обязанностей, въ приходы, въ коихъ по какимъ либо причинамъ не имѣется наличныхъ Священниковъ, служеніе ихъ въ этихъ приходахъ зачитать въ выслугу на пенсію, на общемъ основаніи, такъ какъ они несутъ такія же точно обязанности, какія требуются и отъ штатныхъ Священниковъ, и при паложеніи взысканій за упущенія несправности по службѣ несутъ одинаковую съ послѣдними отвѣтственность, хотя не всегда и не вездѣ пользуются всѣми матеріальными выгодами, предоставленными штатнымъ Священникамъ въ приходахъ 5) Священнослужителей, кои получаютъ пенсію за службу по Духовно-учебному вѣдомству, или инымъ вѣдомствамъ, или выслужили установленные сроки на полученіе пенсіи по другимъ мѣстамъ и вѣдомствамъ, представлять къ пенсіямъ за епархіальную службу, на основаніи ст. 10 Временныхъ Правилъ, въ томъ единственно случаѣ, когда они въ поданной Епархіальному начальству просьбѣ заявятъ съ своей стороны, что находятъ болѣе выгоднымъ для себя, вмѣсто получаемыхъ или заслуженныхъ ими пенсіи въ другихъ мѣстахъ, получать причитающуюся имъ пенсію по Епархіальному вѣдомству; о чемъ объяснять непременно и въ самомъ представленіи. Такой же порядокъ наблюдать неупустительно и при испрошеніи пенсій вдовамъ священнослужителей, какъ тѣхъ, кои при жизни получали пенсію за выслугу установленнаго срока по Духовно-учебному или другимъ вѣдомствамъ, такъ и тѣхъ, кои выслужили право на таковыя пенсіи, но при жизни своей еще не успѣли воспользоваться оными. 6) При испрошеніи пенсіи вдовамъ выписки изъ метрическихъ книгъ пред-



ставлять о рожденіи и крещеніи однихъ несовершеннолѣтнихъ дѣтей, на коихъ испрашивается прибавка къ пенсіи матери, такъ какъ подобныя выписки требуются для опредѣленія права на пенсію исключительно только дѣтей этого рода. 7) При ходатайствѣ о назначеніи прибавки къ пенсіи матерей на увѣчныхъ или одержимыхъ неизлечимыми болѣзнями дѣтей представлять непременно медицинскія свидѣтельства, выданныя таковымъ дѣтямъ въ томъ именно порядкѣ, какой опредѣленъ въ ВЫСОЧАЙШЕ утвержденномъ 6 Января 1864 года миѣнии Государственнаго Совѣта. Объявленномъ по Духовному вѣдомству, къ руководству, въ циркулярномъ указѣ Святѣйшаго Синода отъ 23 Августа того же 1864 г. 8) Дѣтямъ священнослужителей, остающимся, по смерти отца, безъ матери права на полученіе пенсіи по Временнымъ Правиламъ не присвоивается и въ слѣдствіе того ходатайства о назначеніи имъ пенсіи не могутъ, при дѣйствіи сихъ Правилъ, подлежать удовлетворенію. 9) Представленія по дѣламъ пенсіоннымъ вносить въ Святѣйшій Синодъ не отдѣльно о каждомъ лицѣ, какъ допускается по нѣкоторымъ епархіямъ даже въ тѣхъ случаяхъ, когда таковыя представленія пишутся отъ одного и того же числа; но по истеченіи каждаго мѣсяца дѣлать одно общее представленіе обо всѣхъ по епархіи лицахъ, коими въ продолженіи предшествовавшаго мѣсяца предъявлены, въ установленнмъ порядкѣ, законныя права на пенсію, прилагая къ таковому представленію общій списокъ свѣдѣній о сихъ лицахъ, согласно циркулярному указу Синода отъ 2 Января 1867 года. Если же въ теченіи мѣсяца окажется въ епархіи не болѣе двухъ-трехъ лицъ, кои будутъ признаны отъ Епархиальнаго начальства имѣющими право на пенсію, то для того, чтобы не дѣлать особаго представленія о такомъ незначительномъ числѣ, ходатайство о нихъ отлагать до слѣдующаго мѣсяца, для совокупнаго представленія съ тѣми лицами, какія могутъ оказаться въ теченіи другаго мѣсяца; но далѣе этого срока представленіе не должно быть отлагаемо, хотя бы въ теченіи двухъ мѣсяцевъ могло оказаться по епархіи только одно лице, удостоиваемое къ пенсіи. 10) Въ прилагаемомъ при представленіи, на основаніи упоминаемаго указа Святѣйшаго Синода общимъ спискомъ свѣдѣній о священнослужителяхъ и вдовахъ ихъ, коимъ испрашиваются пенсіи, обозначать неунустительно о каждомъ



лицѣ, со всевозможною точностію и обстоятельностью, все тѣ свѣдѣнія, какія требуются по каждой графѣ списка самымъ заглавіемъ ихъ, прописывая въ графѣ III таковыхъ списковъ, вмѣсто того числа, когда состоялось постановленіе Епархіальнаго начальства объ увольненіи священнослужителя отъ служенія, день полученія въ мѣстѣ бывшей его службы указа объ его увольненіи, такъ какъ по силѣ ст. 3 Временныхъ Правилъ срокъ выслуги на пенсію таковыхъ лицъ долженъ считаться именно по день полученія на мѣстѣ указа объ увольненіи. При семъ 1) объявить духовнымъ лицамъ во всѣхъ епархіяхъ чрезъ мѣстныя Духовныя Консисторіи: а, чтобы по предписываемому въ ст. 23 Временныхъ Правилъ порядку съ прошеніями о назначеніи пенсій обращались къ Епархіальнымъ Преосвященнымъ, а не въ Святѣйшій Синодъ, такъ какъ Синодъ не можетъ назначать пенсій по таковымъ просьбамъ, безъ удостовѣренія Епархіальнаго начальства о правахъ просителей на пенсію, и б, чтобы въ томъ случаѣ, когда просители, получивъ со стороны Епархіальнаго начальства отказъ въ испрошеніи имъ пенсій, будутъ по этому поводу жаловаться Святѣйшему Синоду, они прилагали непременно при таковыхъ жалобахъ надлежаще засвидѣтельствованныя мѣстными Благочинными копии съ указовъ Духовныхъ Консисторій, которыми имъ отказано въ пенсіи, и объясняли съ должною обстоятельностью, по какой именно причинѣ они считаютъ изложенное въ указѣ Консисторіи рѣшеніе незаконнымъ, или несправедливымъ.